

A – Razvoj in dejavnost Sodišča v letu 2006

Vassilios Skouris, predsednik

Ta del letnega poročila strnjeno opisuje dejavnosti Sodišča Evropskih skupnosti v letu 2006. Najprej ponuja kratek pregled razvoja institucije v tem letu s poudarkom na institucionalnih spremembah, ki so vplivale na Sodišče, in na spremembah njegove notranje organizacije in njegovih metod dela (oddelek 1). V nadaljevanju obsega analizo statistik, ki se nanašajo na razvoj obsega dela institucije in na povprečno trajanje postopkov (oddelek 2). Tako kot vsako leto je opisan poglobljen razvoj sodne prakse, razvrščene po področjih (oddelek 3).

1. Institucionalni razvoj Sodišča leta 2006 je najbolj zaznamovalo sprejetje pripravljanih ukrepov za pristop Republike Bolgarije in Romunije 1. januarja 2007 (oddelek 1.1). Preteklo leto je bilo tudi prvo leto delovanja Sodišča za uslužbence (oddelek 1.2) in začel je bil zakonodajni postopek za uvedbo postopka, ki bo omogočil hitro in ustrezno obravnavanje vprašanj za predhodno odločanje v zvezi z območjem svobode, varnosti in pravice (oddelek 1.3).

1.1 Leto in pol po širitvi leta 2004 in sprejemu dvajsetih novih sodnikov v institucijo je Sodišče moralo začeti priprave za pristop Republike Bolgarije in Romunije 1. januarja 2007. Januarja 2006 je bila ustanovljena *ad hoc* delovna skupina z namenom, da ugotovi potrebe različnih služb in zagotovi usklajevanje vseh pripravljanih del na upravni ravni. Poleg tega je Sodišče od 1. julija 2006 začelo zaposlovati osebje za delo v dveh novih jezikovnih enotah Direktorata za prevajanje.

Na organizacijski ravni sodnega dela se je Sodišče z vidika pristopa Republike Bolgarije in Romunije odločilo ustanoviti nov senat petih sodnikov in nov senat treh sodnikov. Sodišče zdaj zaseda v štirih senatih petih sodnikov (prvi, drugi, tretji in četrti senat) in v štirih senatih treh sodnikov (peti, šesti, sedmi in osmi senat). Vsak senat petih sodnikov sestavlja šest sodnikov in vsak senat treh sodnikov sestavlja pet sodnikov, ki zasedajo po sistemu rotacije v skladu z upoštevnimi določbami Poslovnika¹.

1.2 S sklepom z dne 2. decembra 2005, ki je bil objavljen v Uradnem listu z dne 12. decembra 2005, je bilo ugotovljeno, da je Sodišče za uslužbence Evropske unije ustanovljeno v skladu z zakonom. Tako je bilo leto 2006 prvo celotno koledarsko leto delovanja tega novega sodišča, ki je prvo sodbo izdalo 26. aprila 2006.

Bralec bo v tretjem poglavju tega poročila našel podroben opis dejavnosti Sodišča za uslužbence in v točki C istega poglavja vse sodne statistike o njegovem prvem letu delovanja.

1.3 Na podlagi sklepov predsedstva Evropskega sveta v Bruslju 4. in 5. novembra 2004 so Sodišče in politični organi Evropske unije začeli razpravo o ukrepih, ki bi bili lahko sprejeti

¹ Po prihodu bolgarskega sodnika in romunske sodnice bo drugi in tretji senat sestavljalo sedem sodnikov, šesti in sedmi senat pa bo vsak sestavljen iz šestih sodnikov.

za zagotovitev hitrega obravnavanja predlogov za sprejetje predhodne odločbe v zvezi z območjem svobode, varnosti in pravice.

V tem okviru je Sodišče 25. septembra 2006 predložilo prvi dokument za razmislek o obravnavanju vprašanj za predhodno odločanje v zvezi z območjem svobode, varnosti in pravice². Sodišče v tem dokumentu zlasti ugotavlja, da obstoječi postopki, vključno s hitrim postopkom iz člena 104a Poslovnika, ne morejo zagotoviti dovolj hitrega obravnavanja te skupine zadev, in navaja, da bi bilo pametno predvideti novo vrsto postopka, ki bi ga lahko imenovali „nujni postopek predhodnega odločanja“. V zvezi s tem je Sodišče za to vrsto postopka predstavilo dve možnosti.

Sodišče je 14. decembra 2006 Svetu Evropske unije predložilo dodatek k temu dokumentu za razmislek, ki vsebuje natančnejšo analizo obeh postopkovnih možnosti³. Ta zakonodajni postopek, ki zdaj poteka, bo privedel do sprejetja potrebnih sprememb Statuta in Poslovnika Sodišča, tako da bo slednje lahko kar najbolj učinkovito obravnavalo te spore.

2. Iz sodnih statistik Sodišča za leto 2006 je razvidno precejšnje izboljšanje, in to že tretje leto zapored. V tej zvezi je treba opozoriti na skrajšanje trajanja postopkov pred Sodiščem in na zmanjšanje števila nerešenih zadev kljub znatnemu povečanju vloženi zadev.

Predvsem je Sodišče leta 2006 zaključilo 503 zadeve (neto številka, upoštevajoč združitve). V 351 med njimi je odločilo s sodbo, v 151 pa s sklepom. Pripominjamo, da se število razglašanih sodb in sklepov leta 2006 ne razlikuje veliko od števila sodb in sklepov, razglašanih leta 2005 (362 sodb in 150 sklepov), in to kljub stalnemu zmanjševanju nerešenih zadev v preteklih treh letih (974 zadev na dan 31. decembra 2003, 840 na dan 31. decembra 2004, 740 na dan 31. decembra 2005).

Na Sodišče je prispelo 537 novih zadev, kar pomeni 13,3-odstotno povečanje v primerjavi s številom zadev, vloženi leta 2005 (474 zadev, bruto številka). Na dan 31. decembra 2006 je bilo 731 nerešenih zadev (bruto številka).

Preobrat težnje po podaljšanju postopkov, ki je bil opažen že v letih 2004 in 2005, se je leta 2006 utrdil. Povprečno trajanje postopkov za sprejetje predhodne odločbe je bilo 19,8 meseca, medtem ko je bilo leta 2004 23,5 meseca in leta 2005 20,4 meseca. Iz primerjalne analize je razvidno, da je bilo od leta 1995 povprečno obravnavanje predlogov za sprejetje predhodne odločbe najkrajše leta 2006. Povprečno obravnavanje direktnih tožb oziroma pritožb je bilo 20 oziroma 17,8 meseca (21,3 meseca oziroma 20,9 meseca leta 2005).

V preteklem letu je Sodišče uporabilo različne instrumente, ki jih ima na voljo za pospešitev postopka v določenih zadevah (prednostno obravnavanje zadeve, hitri postopek, skrajšani postopek in možnost odločanja brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca). Predlog za obravnavanje po hitrem postopku je bil vložen v petih zadevah, v katerih pa niso bili izpolnjeni pogoji izredne nujnosti, ki morajo biti izpolnjeni po Poslovniku. V skladu

² Ta dokument je dostopen na spletni strani Sodišča na naslovu: http://curia.europa.eu/sl/instit/txtdocfr/index_projet.htm

³ Ta dokument je dostopen na spletni strani Sodišča na naslovu: http://curia.europa.eu/sl/instit/txtdocfr/index_projet.htm

s prakso, uvedeno leta 2004, predsednik Sodišča z obrazloženim sklepom ugoti ali zavrne predloge za odločanje po hitrem postopku.

Poleg tega je Sodišče še naprej odločalo tudi po skrajšanem postopku iz člena 104(3) Poslovnika, da bi odgovorilo na določena vprašanja, ki so bila nanj naslovljena v postopkih za sprejetje predhodne odločbe. Na podlagi te določbe je bilo namreč izdanih 16 sklepov, s katerimi je bilo skupno zaključenih 21 zadev.

Ob tem je Sodišče precej pogosto uporabilo možnost, ki jo ima na voljo v členu 20 Statuta, da odloči brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca, če zadeva ne odpira novega pravnega vprašanja. Omenimo naj, da je bilo tako leta 2006 brez sklepnih predlogov razglašanih okoli 33 % sodb (v primerjavi s 35 % leta 2005).

Kar zadeva porazdelitev sodb po različnih sestavah Sodišča, naj opozorimo, da je bilo v velikem senatu in na občni seji odločeno skoraj 13 % zadev, zaključenih v letu 2006, v senatih petih sodnikov 63 % in v senatih treh sodnikov 24 %. V primerjavi s prejšnjim letom ugotavljamo znatno povečanje števila zadev, ki so jih obravnavali senati petih sodnikov (54 % leta 2005), ustalitev števila zadev, v katerih je odločal veliki senat (13 % leta 2005), in precejšnje zmanjšanje števila zadev, v katerih je razsodil senat treh sodnikov (33 % leta 2005).

Drugi statistični podatki za sodno leto 2006 so zbrani v točki C tega poglavja.

3. Ta oddelek vsebuje pogloblitve razvojne težnje, razvrščene po področjih:

ustavna ali institucionalna vprašanja; državljanstvo Unije; prosti pretok blaga; kmetijstvo; prosto gibanje oseb, prosti pretok storitev in kapitala; vizumi, azil in priseljevanje; pravila o konkurenci; približevanje zakonodaje; znamke; obdavčitev; socialna politika; sodelovanje na civilnem in sodnem področju; policijsko in sodno sodelovanje v kazenskih zadevah, pri čemer pripominjamo, da sodba, ki se glede na glavno problematiko, ki jo obravnava, uvršča na določeno področje, zelo pogosto odpira vprašanja, ki so zelo pomembna na drugem področju.

Ustavna ali institucionalna vprašanja

Sodišče se je v mnenju z dne 7. februarja 2006 (Mnenje 1/03, ZOdl., str. I-1145) na predlog Sveta izreklo o vprašanju, ali ima Evropska skupnost izključno pristojnost ali le deljeno pristojnost z državami članicami za sklenitev nove konvencije o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, ki naj bi nadomestila Lugansko konvencijo.

S strnitvijo načel, ki jih je mogoče izpeljati iz sodne prakse na področju sklenitve mednarodnih sporazumov s Skupnostjo, je Sodišče najprej opozorilo, da je treba – da bi lahko, kadar ni izrecnih določb Pogodbe, ugotovili obstoj izključne pristojnosti Skupnosti, ki ima zgolj dodeljene pristojnosti, na podlagi konkretne analize razmerja, ki obstaja med načrtovanim sporazumom in veljavnim pravom Skupnosti – dokazati, da bi sklenitev takega sporazuma lahko vplivala na predpise Skupnosti. Sodišče je nato izvedlo tak preizkus tako glede predpisov o pristojnosti sodišč kot glede predpisov o priznavanju in

izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah. Sodišče je po ugotovitvi, da bi zgolj zaradi Uredbe št. 44/2001, ki določa splošen in povezan sistem pravil o pristojnosti, vsak mednarodni sporazum, ki prav tako uvaja obsežen sistem pravil o izogibanju sporov o pristojnosti sodišč, kot ga je razvila že ta uredba, lahko vplival na navedena pravila o pristojnosti, nato konkretno preverilo, da to velja v primeru načrtovanega sporazuma, čeprav se vanj vključi klavzula o neposeganju, na podlagi katere sporazum ne vpliva na uporabo upoštevanih določb prava Skupnosti s strani držav članic, in na koncu pojasnilo, da isto ugotovitev lahko uporabimo glede načrtovanih predpisov s področja priznavanja in izvrševanja sodnih odločb, ter sklenilo, da je sklenitev nove Luganske konvencije v celoti v izključni pristojnosti Skupnosti.

V zadevi *Komisija proti Franciji* (sodba z dne 14. marca 2006, C-177/04, ZOdl., str. I-2461) se je Sodišče moralo izreči o tožbi zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 228 ES.

V odgovor na trditve Francoske republike, da dejstvo, da je Komisija Evropskih skupnosti med postopkom spremenila očitke, pomeni nov predlog, zaradi česar naj tožba ne bi bila dopustna, je Sodišče odločilo, da zahteva, da je predmet tožbe opredeljen s predhodnim postopkom, ne more segati tako daleč, da bi se v vsakem primeru zahtevala popolna istovetnost med izrekom obrazloženega mnenja in tožbenimi predlogi, kadar predmet spora ni bil razširjen ali spremenjen, temveč le zožen. Zato lahko Komisija omeji obseg neizpolnitve obveznosti, katere ugotovitev predlaga, tako da upošteva delne ukrepe za izvršitev, sprejete med trajanjem postopka.

Po ugotovitvi, da je neizpolnitev, očitana Francoski republiki, na dan, ko je Sodišče preučilo dejansko stanje, še trajala, je slednje obravnavalo predlog Komisije za naložitev denarne kazni. Sodišče najprej opozarja, da je cilj postopka iz člena 228 ES spodbuditi državo članico k izvršitvi sodbe zaradi neizpolnitve obveznosti in s tem zagotoviti učinkovito uporabo prava Skupnosti ter da je namen obeh, denarne kazni in pavšalnega zneska, izvesti ekonomski pritisk na zadevno državo članico in jo s tem spodbuditi k odpravi neizpolnitve obveznosti, in da sta torej določena glede na stopnjo prepričljivosti, ki je potrebna za to, da taka država spremeni ravnanje. Sodišče pri izvrševanju pooblastila za odločanje po prostem preudarku določi denarno kazen glede na temeljna merila, ki so v načelu trajanje kršitve, stopnja njene resnosti in zmožnost plačila zadevne države članice. Upoštevati je treba tudi posledice neizvršitve na zasebne in javne interese ter obstoječo nujnost, da se zadevno državo članico prisili v to, da izpolni obveznosti. V tej zvezi Sodišče navaja, da čeprav smernice, kot so te, vsebovane v obvestilih, ki jih objavi Komisija, dejansko lahko povečajo zagotovitev transparentnosti, predvidljivosti in pravne varnosti postopka, ki ga vodi ta institucija, izvedba pooblastil, ki jih Sodišču daje člen 228(2) ES, vendarle ni pogojena s tem, da Komisija sprejme taka pravila, ki v nobenem primeru Sodišča ne morejo zavezovati. Če v tem primeru Sodišče sprejme koeficient, ki se nanaša na resnost kršitve in bruto nacionalni proizvod in število glasov zadevne države članice, nasprotno ne priznava koeficienta, ki se nanaša na trajanje kršitve. Ker je ocenilo, da je pri izračunu tega koeficienta treba upoštevati obdobje med prvo sodbo Sodišča in časom, ko Sodišče obravnava dejansko stanje, in ne vložitev tožbe, je Sodišče navedeni državi članici naložilo plačilo višje denarne kazni, kot jo je predlagala Komisija.

V zadevi *Komisija proti Irski* (sodba z dne 30. maja 2006, C-459/03, ZOdl., str. I-4635) je Sodišče v postopku zaradi neizpolnitve obveznosti, ki ga je sprožila Komisija, ugotovilo, da

Irska s tem, da je v okviru Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu začela postopek za reševanje sporov proti Združenemu kraljestvu Velika Britanija in Severna Irska glede tovarne MOX na območju Sellafield (Združeno kraljestvo), ni izpolnila obveznosti iz različnih členov pogodb ES in AE. Sklepanje Sodišča, da je to ugotovilo, vključuje več stopenj. Ob upoštevanju dejstva, da je Komisija Irski očitala neizpolnitev člena 292 ES, ki določa, da se države članice obvezujejo, da bodo spore glede razlage ali uporabe te pogodbe reševale le na načine, določene v tej pogodbi, se je Sodišče najprej spraševalo o tem, ali je določbe konvencije o pomorskem mednarodnem pravu, katerih kršitev Irska v arbitražnem postopku očita Združenemu kraljestvu, treba šteti za določbe prava Skupnosti, katerih kršitev s strani države članice se ugotavlja v postopku zaradi neizpolnitve obveznosti, ki je vzpostavljen s členom 226 ES in naslednjimi. Na podlagi sklepanja, izvedenega hkrati v zvezi s pravili o sklenitvi mednarodnih sporazumov s Skupnostjo in upoštevni predpisi Skupnosti, in po konkretnem preizkusu določb, katerih kršitev je prijavila Irska, je Sodišče sklenilo, da določbe navedene konvencije, ki jih je Irska navedla v okviru spora o tovarni MOX, predloženega arbitražnemu sodišču, sestavljajo pravila, ki so del pravnega reda Skupnosti. Zato je Sodišče pristojno za reševanje sporov o razlagi in uporabi navedenih določb in za presojo, ali jih država članica spoštuje, in je torej samo Sodišče na podlagi člena 292 ES izključno pristojno za reševanje spora, kot je ta, ki ga je Irska predložila arbitražnemu sodišču. Vendar se spor o neizpolnitvi obveznosti Irske ni zaključil pred tem sodiščem. Navedena država namreč prav tako ni izpolnila obveznosti Skupnosti s tem, ko je navedenemu sodišču predložila v preizkus akte Skupnosti, zlasti različne direktive, sprejete na podlagi Pogodbe ES ali Pogodbe AE, kar pomeni drugo kršitev obveznosti spoštovanja izključne pristojnosti Sodišča za razlago in uporabo določb prava Skupnosti, ki izhaja iz členov 292 ES in 193 AE. Irska niti ni izpolnila dolžnosti lojalnega sodelovanja, ki jo predvidevata člena 10 ES in 192 AE, ko je začela postopek v okviru sistema reševanja sporov, ki ga določa Konvencija o mednarodnem pomorskem pravu, ne da bi predhodno obvestila pristojne institucije Skupnosti in se posvetovala z njimi.

V zadevi *Traghetti del Mediterraneo* (sodba z dne 13. junija 2006, C-173/03, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče pojasnilo veljavna pravila glede odgovornosti držav članic za kršitev prava Skupnosti v posebnem primeru, ko je ta kršitev storjena pri opravljanju sodne funkcije. Predvsem je bilo pozvano, naj presodi, ali je nacionalna zakonodaja, ki prvič izključuje vsakršno odgovornost države članice za škodo, ki posameznikom nastane zaradi kršitve prava Skupnosti, ki jo zakrivi nacionalno sodišče, ki odloča na zadnji stopnji, če ta kršitev izhaja iz razlage pravnih pravil ali presoje dejstev in dokazov, ki ju opravi to sodišče, in ki drugič poleg tega to odgovornost omejuje na primera naklepa in hude malomarnosti sodnika, skladna s pravom Skupnosti. V zvezi s tem je Sodišče razsodilo, da je pravo Skupnosti v nasprotju z nacionalno zakonodajo, ki odgovornost države članice za škodo, ki posameznikom nastane zaradi kršitve prava Skupnosti, ki jo zakrivi nacionalno sodišče, ki odloča na zadnji stopnji, na splošno izključuje zato, ker zadevna kršitev izhaja iz razlage pravnih pravil ali presoje dejstev in dokazov, ki ju opravi to sodišče, in da je pravo Skupnosti prav tako v nasprotju z nacionalno zakonodajo, ki vzpostavitve te odgovornosti omejuje na primera naklepa in hude malomarnosti sodnika, če je taka omejitev privedla do izključitve vzpostavitve odgovornosti zadevne države članice v drugih primerih, ko je bilo očitno kršeno upoštevno pravo, kakor je podrobneje opisano v točkah od 53 do 56 sodbe v zadevi *Köbler* (sodba z dne 30. septembra 2003, C-224/01, Recueil, str. I-10239).

Zadeva *Komisija proti Cresson* (sodba z dne 11. julija 2006, C-432/04, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišču ponudila priložnost, da razjasni obveznosti članov Komisije v smislu člena 213 ES. Razsodilo je, da je treba pojem „obveznosti, ki izhajajo iz njihovega položaja člana Komisije“ razumeti široko in da vsebuje poleg obveznosti ravnati pošteno in diskretno obveznost ravnati popolnoma neodvisno in v splošnem interesu Skupnosti. Ob neizpolnitvi obveznosti, ki dosega določeno stopnjo resnosti, je sankcija, ki je predvidena v Pogodbi, odstop po uradni dolžnosti ali odvzem pravice zadevne osebe do pokojnine ali namesto nje odobrenih ugodnosti. Člana Komisije, čigar mandat se je iztekel, se lahko sankcionira za neizpolnitev obveznosti, do katere je prišlo med mandatom, vendar je bila odkrita pozneje. Ker razrešitve po uradni dolžnosti ni mogoče več izreči, ima Sodišče na voljo le odvzem pravic, popoln ali delen, o katerem se lahko prosto odloči glede na stopnjo resnosti neizpolnitve obveznosti. Vendar pa roki za ukrepanje niso neomejeni, upoštevajoč zahtevo po pravni varnosti in pravice do obrambe, ki zahtevajo, da je bila osebi, zoper katero je Komisija začela upravni postopek, dana možnost, da primerno sporoči svoje stališče. Sodišče je še menilo, da nemožnost, da se vloži pravno sredstvo zoper njegovo odločbo, glede na pravice članov Komisije do učinkovitega sodnega varstva nikakor ne pomeni nedelovanja, ki bi ga lahko oviralo pri izvrševanju svoje pristojnosti. Glede preučitve očitkov zoper obravnavano komisarko je Sodišče razsodilo, da lahko upošteva ugotovitve iz kazenskega postopka, vendar ni vezano s pravno kvalifikacijo ugotovljenih dejstev, in da mora raziskati, ali očitana dejstva pomenijo neizpolnitev obveznosti, ki izhajajo iz položaja člana Komisije. Na podlagi teh preudarkov in po natančni obravnavi dejstev iz spisa je Sodišče delno ugodilo tožbi in sklenilo, da je zadevna članica Komisije kršila obveznosti, ki izhajajo iz njenega položaja članice Komisije v smislu členov 213(2) ES in 126(2) AE. Vendar je na podlagi okoliščin v tem primeru odločilo, da je ugotovitev kršitve sama po sebi primerna sankcija in je É. Cresson oprostilo sankcije v obliki odvzema pravice do pokojnine ali namesto nje odobrenih ugodnosti.

V zadevah *Španija proti Združenemu kraljestvu* (sodba z dne 12. septembra 2006, C-145/04, še neobjavljena v ZOdl.) ter *Eman in Sevinger* (sodba z dne 12. septembra 2006, C-300/04, še neobjavljena v ZOdl.) se je Sodišče izreklo o pravilih Pogodbe o državljanstvu Unije in o volitvah v Evropski parlament, posebej v zvezi z volilno pravico na teh volitvah in njenem uresničevanju. V zadevi *Španija proti Združenemu kraljestvu* se je namreč Sodišče spraševalo o pristojnosti držav članic, da razširijo volilno pravico za volitve v Evropski parlament na osebe, ki niso državljani Evropske unije. V obravnavanem primeru je Kraljevina Španija izpodbijala zakon Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska, ki je glede Gibraltarja predvideval, da imajo državljani Commonwealtha, ki prebivajo na tem ozemlju in ki niso državljani Skupnosti, pravico voliti in biti voljen na volitvah v Evropski parlament. V zvezi s tem je Sodišče presodilo, da države članice ob spoštovanju prava Skupnosti določijo osebe, ki imajo pravico voliti in biti voljen na volitvah v Evropski parlament. Menilo je, da členi 189 ES, 190 ES, 17 ES in 19 ES ne nasprotujejo temu, da države članice to pravico voliti in biti voljen priznajo določenim osebam, ki so tesno povezane z njimi in ki niso njihovi državljani ali državljani Unije, ki prebivajo na njihovem ozemlju. Še več, po mnenju Sodišča obstoja očitne zveze med državljanstvom in pravico voliti ni mogoče izpeljati iz določb Pogodbe, ki se nanašajo na sestavo Evropskega parlamenta in državljanstvo Unije. Na koncu je Sodišče poudarilo, da iz členov Pogodbe, ki se nanašajo na državljanstvo Unije, ni mogoče izluščiti načela, da bi bili državljani Unije edini upravičenci glede na vse druge določbe Pogodbe, in sklenilo, da je izpodbijana zakonodaja Združenega kraljestva v skladu s pravom Skupnosti.

V zgoraj navedeni zadevi *Eman in Sevinger* se je Sodišče izreklo o razlagi členov 17 ES, 19(2) ES, 190 ES in 299(3) ES na podlagi predloga za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je Raad van State (Nizozemska) vložilo v okviru spora dveh nizozemskih državljanov s stalnim prebivališčem na Arubi, ki sta izpodbijala zavrnitev njune prošnje za vpis v volilni imenik za volitve članov Evropskega parlamenta 10. junija 2004 zaradi njunega stalnega prebivališča. Po mnenju Sodišča se osebe, ki imajo državljanstvo države članice in ki dejansko bivajo oziroma imajo stalno prebivališče na ozemlju, ki je del čezmorskih držav in ozemelj iz člena 299(3) ES, lahko sklicujejo na pravice, ki jih državljanom Unije priznava drugi del Pogodbe. Vendar so čezmorske države in ozemlja (ČDO) predmet posebne ureditve pridružitve, ki jo določa četrti del Pogodbe (členi od 182 ES do 188 ES), tako da se brez izrecnega napotila splošne določbe Pogodbe zanje ne uporabljajo in člena 189 ES in 190 ES v zvezi z Evropskim parlamentom se ne uporabljata za te države in ozemlja, zato države članice niso dolžne organizirati volitev v Evropski parlament. Glede na zdajšnje stanje prava Skupnosti sicer nič ne nasprotuje temu, da države članice ob spoštovanju prava Skupnosti določijo pogoje za pravico voliti in biti voljen na volitvah v Evropski parlament, sklicujoč se na merilo dejanskega bivališča na ozemlju, na katerem so organizirane volitve. Vendar načelo enakega obravnavanja nasprotuje izbranim merilom, ki povzročijo različno obravnavanje državljanov, ki so v primerljivih položajih, ne da bi bilo to različno obravnavanje objektivno utemeljeno.

V zadevi *i-21 Germany in Arcor* (sodba z dne 19. septembra 2006, C-392/04 in C-422/04, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče dobilo možnost, da poišče ravnovesje med primarnostjo prava Skupnosti in pravno varnostjo glede usode nezakonitega upravnega akta, ker je z njim kršeno pravo Skupnosti. Sodišče je presodilo, da v skladu z načelom pravne varnosti upravni organ ni dolžan odpraviti upravne odločbe, ki je postala dokončna po izteku razumnih rokov za vložitev pravnih sredstev ali z izčrpanjem teh. Vseeno je priznalo, da je to načelo lahko omejeno, če so izpolnjeni štirje pogoji: upravni organ je po nacionalnem pravu pristojen za odpravo te odločbe; sporna odločba je postala pravnomočna na podlagi sodbe nacionalnega sodišča, ki je odločalo na zadnji stopnji; ta sodba ob upoštevanju sodne prakse Sodišča, ki je poznejša od te sodbe, temelji na napačni razlagi prava Skupnosti, ki je bila podana, ne da bi bilo Sodišču predloženo vprašanje za predhodno odločanje, in zainteresirani se je obrnil na upravni organ takoj po tem, ko se je seznanil z navedeno sodno prakso (glej sodbo z dne 13. januarja 2004 v zadevi *Kühne & Heintz*, C-453/00, Recueil, str. I-837). Poleg tega načelo enakovrednosti zahteva, naj se vsa pravila glede pravnih sredstev, skupaj z določenimi roki, uporabljajo brez razlikovanja za pravna sredstva, ki temeljijo na kršitvi prava Skupnosti, in tista, ki temeljijo na nespoštovanju nacionalnega prava. Če je upravni organ ob uporabi pravil nacionalnega prava dolžan odpraviti upravno odločbo, ki je postala dokončna, vendar je očitno nezdružljiva z nacionalnim pravom, mora enaka obveznost obstajati tudi, če je ta odločba očitno nezdružljiva s pravom Skupnosti. Nacionalno sodišče bo presodilo, ali ureditev, ki je očitno nezdružljiva s pravom Skupnosti, pomeni očitno nezakonitost v smislu zadevnega nacionalnega prava in bo, če je tako, izpeljalo vse posledice, ki iz tega izhajajo po nacionalnem pravu.

V dveh zadevah se je zastavilo vprašanje o dopustnosti ničnostnih tožb. V zadevi *Regione Siciliana proti Komisiji* (sodba z dne 2. maja 2006, C-417/04 P, ZOdl., str. I-3881), v kateri je Regione Siciliana s pritožbo predlagala razveljavitev sklepa Sodišča prve stopnje, s katerim je to za nedopustno razglasilo tožbo za razglasitev ničnosti Odločbe Komisije o ustavitvi izplačil finančne pomoči Evropskega sklada za regionalni razvoj, je Sodišče ponovno

preučevalo pojem „država članica“. Sodišče je opozorilo, da tožbe regionalne ali lokalne enote ni mogoče izenačiti s tožbo države članice, ker se pojem države članice v smislu člena 230 ES nanaša samo na vladne organe držav članic. Vendar je presodilo, da sme na podlagi tega člena regionalna ali lokalna enota, če ima pravno osebnost na podlagi nacionalnega prava, vložiti tožbo zoper odločbe, ki so naslovljene nanjo, in zoper odločbe, ki jo neposredno in posamično zadevajo, čeprav so v obliki uredbe ali odločbe naslovljene na drugo osebo. Ni mogoče šteti, da regionalni organ, odgovoren za izvedbo projekta Evropskega sklada, neposredno zadeva odločba Komisije, ki je naslovljena na zadevno državo članico in se nanaša na ustavitev izplačil finančne pomoči tega sklada. V zadevi *Reynolds Tobacco in drugi proti Komisiji* (sodba z dne 12. septembra 2006, C-131/03 P, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče preučevalo možnost, da razglasi za nične sklepe Komisije, da se vloži pravno sredstvo. Sodišče je razsodilo, da le ukrepi, ki povzročijo zavezujoče pravne učinke in lahko vplivajo na interese tožeče stranke tako, da značilno spremenijo njen pravni položaj, pomenijo akte ali odločbe, ki so lahko predmet ničnostne tožbe. Tako je sklep, da se zadeva predloži v odločanje sodišču, nujno dejanje, da se doseže zavezujoča sodna odločba, vendar kot tak dokončno ne določa obveznosti strank v sporu in sam torej ne spreminja spornega pravnega položaja. Upravičencem, ki vseeno menijo, da so zaradi nezakonitega ravnanja utrpeli škodo, kljub temu ni odvzet dostop do sodišča, ker imajo še vedno na voljo tožbo iz naslova nepogodbene odgovornosti, če je zadevno ravnanje tako, da povzroči odgovornost Skupnosti.

V zadevi *International Air Transport Association in drugi* (sodba z dne 10. januarja 2006, C-344/04, ZOdl., str. I-403) je Sodišče glede člena 234 ES presodilo, da izpodbijanje veljavnosti akta Skupnosti pred nacionalnim sodnim organom samo po sebi ni zadostna podlaga za to, da se Sodišču predloži vprašanje za predhodno odločanje. Le kadar sodni organ, zoper odločitev katerega je mogoče po nacionalnem pravu vložiti pravno sredstvo, presodi, da je eden ali več razlogov za neveljavnost akta Skupnosti, ki ga navajajo stranke, oziroma se nanj pazi po uradni dolžnosti, utemeljen, mora prekiniti odločanje in Sodišču v odločanje predložiti predlog za sprejetje predhodne odločbe glede presoje veljavnosti.

Na koncu se je Sodišče v celi vrsti zadev srečalo s problematiko izbire pravne podlage aktov Skupnosti. Šest zadev zahteva posebno pozornost.

Najprej opozarjamo na zadevi *Komisija proti Svetu* (sodba z dne 10. januarja 2006, C-94/03, ZOdl., str. I-1) ter *Komisija proti Parlamentu in Svetu* (sodba z dne 10. januarja 2006, C-178/03, ZOdl., str. I-107), ki se nanašata na Sklep 2003/106⁴ in Uredbo št. 304/2003⁵. V obeh zadevah je Sodišče ponovno potrdilo vodilna načela, ki jih je že izoblikovalo v sodni praksi glede dvojne pravne podlage. Opozorilo je namreč, prvič, da mora izbira pravne podlage akta Skupnosti temeljiti na objektivnih elementih, ki jih je mogoče sodno preizkusiti, med katerimi sta zlasti cilj in vsebina akta, drugič, da mora, če se pri preizkusu akta Skupnosti izkaže, da ima ta dvojni cilj ali da ima dve sestavini, pri čemer je ena glavna ali prevladujoča, druga pa zgolj stranska, akt temeljiti na samo eni pravni podlagi, in sicer tisti, ki se zahteva

⁴ Sklep Sveta 2003/106/ES z dne 19. decembra 2002 o odobritvi Rotterdamske konvencije o postopku soglasja po predhodnem obveščanju za določene nevarne kemikalije in pesticide v mednarodni trgovini v imenu Skupnosti (UL L 63, str. 27).

⁵ Uredba (ES) št. 304/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2003 o izvozu in uvozu nevarnih kemikalij (UL L 63, str. 1).

za glavni ali prevladujoči cilj oziroma sestavino, in končno, da mora izjemoma, če se nasprotno ugotovi, da ima akt hkrati več ciljev ali sestavin, ki so neločljivo povezane in med njimi nobena ni drugotnega ali posrednega pomena glede na druge, tak akt temeljiti na ustreznih različnih pravnih podlagah, vendar je izpostavilo, da je uporaba dvojne pravne podlage vendarle izključena, če so postopki, predvideni za eno ali drugo od teh podlag, nezdržljivi in/ali če bi bile s kopičenjem pravnih podlag kršene pravice Parlamenta. Ob uporabi te sodne prakse je Sodišče v prvi zadevi razsodilo, da bi moral Sklep 2003/106 temeljiti na členih 133 ES in 175(1) ES v povezavi z ustreznimi določbami člena 300 ES in da ga je bilo zato treba razglasiti za ničnega, ker je temeljil samo na členu 175(1) ES v povezavi s členom 300(2), prvi pododstavek, prvi stavek, in (3), prvi pododstavek, ES. Podobno je Sodišče v drugi zadevi presodilo, da bi Uredba št. 304/2003 morala temeljiti na členih 133 ES in 175(1) ES in da jo je bilo zato treba razglasiti za nično, ker temelji samo na členu 175(1) ES.

Preostalim štirim zadevam je skupno to, da se nanašajo na pogoje uporabe člena 95 ES kot pravne podlage.

Sodišče je v zadevi *Parlament proti Svetu* (sodba z dne 2. maja 2006, C-436/03, ZOdl., str. I-3733) najprej opozorilo na svojo sodno prakso, v skladu s katero člen 95 ES zakonodajalca Skupnosti pooblašča, da sprejme ukrepe za izboljšanje pogojev za vzpostavitev in delovanje notranjega trga, pri čemer morajo ti ukrepi dejansko imeti ta cilj, da prispevajo k odstranjevanju ovir pri ekonomskih svoboščinah, za katere jamči Pogodba in med katerimi je svoboda ustanavljanja, oziroma ukrepe za preprečitev pojavljanja ovir pri trgovanju, ki izhajajo iz neenotnega razvoja nacionalnih zakonodaj, pri čemer mora biti pojav teh ovir kljub temu verjeten, cilj zadevnega ukrepa pa mora biti njihova preprečitev. Tako je v tej zadevi presodilo, da člen 95 ES ni mogel biti primerna pravna podlaga za sprejetje Uredbe št. 1435/2003⁶ in da je bila pravilno sprejeta na podlagi člena 308 ES. Dalje je, prav tako ob uporabi te sodne prakse Sodišče v zadevi *Združeno kraljestvo proti Parlamentu in Svetu* (sodba z dne 2. maja 2006, C-217/04, ZOdl., str. I-3771) razsodilo, da Uredba št. 460/2004⁷ pravilno temelji na členu 95 ES. V združenih zadevah *Parlament proti Svetu in Komisiji* (sodba z dne 30. maja 2006, C-317/04 in C-318/04, ZOdl., str. I-4721) je Sodišče nasprotno odločilo, da Sklep 2004/496⁸ ni mogel biti veljavno sprejet na podlagi člena 95 ES, branega v povezavi s členom 25 Direktive 95/46⁹, ker se je sporazum, ki je bil predmet tega sklepa, nanašal na obdelave podatkov v zvezi z javno varnostjo, obrambo, državno varnostjo in pri dejavnostih države na področju kazenskega prava, ki so bile na podlagi člena 3(2), prva alineja, Direktive 95/46 izključene iz področja uporabe te direktive. Na koncu je v zadevi *Nemčija proti Parlamentu in Svetu* (sodba z dne 12. decembra 2006,

⁶ Uredba Sveta (ES) št. 1435/2003 dne 22. julija 2003 o statutu evropske zadrage (SCE) (UL L 207, str. 1).

⁷ Uredba (ES) št. 460/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. marca 2004 o ustanovitvi Evropske agencije za varnost omrežij in informacij (UL L 77, str. 1).

⁸ Sklep Sveta 2004/496/ES z dne 17. maja 2004 o sklenitvi Sporazuma med Evropsko skupnostjo in Združenimi državami Amerike o obdelavi in prenosu podatkov PNR s strani letalskih prevoznikov Uradu za carine in varovanje meja pri Ministrstvu Združenih držav za domovinsko varnost (UL L 183, str. 83, in popravek UL 2005, L 255, str. 168).

⁹ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 95/46/ES z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (UL L 281, str. 31), kot je bila spremenjena.

C-380/03, še neobjavljena v ZOdl.) Sodišče najprej spomnilo, da če so pogoji za uporabo člena 95 ES kot pravne podlage izpolnjeni, zakonodajalcu Skupnosti ni mogoče preprečiti, da se ne bi oprl na to pravno podlago, če je varovanje javnega zdravja odločilen dejavnik pri odločitvah, ki jih je treba sprejeti, in nato, znova predvsem na podlagi te sodne prakse, odločilo, da zakonodajalec Skupnosti s tem, da je sprejel člena 3 in 4 Direktive 2003/33¹⁰ le na podlagi člena 95 ES, ni kršil člena 152(4)(c) ES in da je tožbo Zvezne republike Nemčije zoper ti določbi zato treba zavrniti.

Državljanstvo Unije

Poleg zadev v zvezi z volitvami predstavnikov Evropskega parlamenta, na kateri smo opozorili zgoraj, dve zadevi s tega področja zaslužita pozornost.

V zadevi *De Cuyper* (sodba z dne 18. julija 2006, C-406/04, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče preučevalo skladnost belgijske ureditve v zvezi z brezposelnostjo s pravico do prostega gibanja in prebivanja državljanov Evropske unije, ki jo priznava člen 18 ES. Ta ureditev za brezposelne osebe, starejše od 50 let, določa pogoj dejanskega bivališča, čeprav niso več zavezani biti razpoložljivi za zaposlitev. Sodišče je najprej opozorilo, da pravica do prebivanja državljanov Unije ni brezpogojna, ampak je priznana le ob upoštevanju omejitev in pogojev, ki jih določajo Pogodba in njene izvedbene določbe. Sodišče je ugotovilo, da je belgijska ureditev manj ugodna za določene državljane le zato, ker so izkoristili svojo pravico do prostega gibanja in prebivanja, ter tako pomeni omejitev pravic, ki jih priznava člen 18 ES. Vendar je priznalo, da to omejitev utemeljujejo objektivni preudarki v splošnem interesu, ki niso odvisni od državljanstva zadevnih oseb. Sodišče je tako ugotovilo, da pogoj dejanskega bivališča odgovarja na potrebo po nadzoru poklicnega in družinskega položaja brezposelnih oseb s tem, da nadzornim službam omogoča, da preverjajo, ali se je položaj upravičenca nadomestila za brezposelnost spremenil tako, da bi to lahko vplivalo na dodelitev prejemka. Sodišče je tudi pripomnilo, da posebnost nadzora na področju brezposelnosti upravičuje uvedbo strožjih mehanizmov kot za druge dajatve in da pri milejših ukrepih, kot je predložitev dokumentov in potrdil, nadzor ne bi bil nepričakovan in bi bil manj učinkovit.

Skladnost pogoja dejanskega bivališča s členom 18 ES je bila prav tako predmet zadeve *Tas-Hagen in Tas* (sodba z dne 26. oktobra 2006, C-192/05, še neobjavljena v ZOdl.), ki je zadevala ureditev dodelitve prejemkov civilnim žrtvam vojne in zahtevala, da je zainteresirana oseba ob vložitvi zahtevka dejansko bivala na nacionalnem ozemlju.

Sodišče je najprej želelo ugotoviti, ali taka problematika spada v člen 18 ES. V tej zvezi je poudarilo, da na zdajšnji stopnji razvoja prava Skupnosti prejemek v zvezi z odškodnino civilnim žrtvam vojne spada v pristojnost držav članic, pri čemer pa morajo slednje to pristojnost izvajati ob spoštovanju prava Skupnosti. Torej, v primeru obstoja take ureditve je bilo izvajanje pravice do prostega gibanja in prebivanja, ki jo priznava člen 18 ES, tako, da je vplivalo na možnost pridobitve izplačila prejemka, tako da enakega položaja ni mogoče obravnavati kot položaj, ki bi bil brez vsakršne povezave s pravom Skupnosti.

¹⁰ Direktiva 2003/33/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o oglaševanju in sponzorstvu tobačnih izdelkov (UL L 152, str. 16).

Glede dopustnosti pogoja dejanskega bivališča je Sodišče ugotovilo, da lahko odvrne od uresničevanja teh pravic, ki jih priznava člen 18 ES in zato pomeni omejitev teh pravic. Izpostavilo je, da ga je zagotovo lahko načeloma upravičila želja, da solidarnostno obvezo v zvezi s civilnimi žrtvami vojne omeji samo na osebe, ki so z narodom zadevne države imele neko povezavo med vojno in po njej, saj bi pogoj dejanskega bivališča tako izkazoval stopnjo navezanosti teh oseb na družbo. Vendar je Sodišče poudarilo široko prosto presojo držav članic glede prejemkov, ki jih ne ureja pravo Skupnosti, in menilo, da se merilo dejanskega bivališča ne more obravnavati kot zadosti jasen pokazatelj te navezanosti, če lahko privede do razhajajočih se rezultatov za osebe, ki živijo v tujini, in katerih raven vključenosti je primerljiva v vseh pogledih. Merilo dejanskega bivališča, ki se izključno nanaša na datum vložitve zahtevka, ni dovolj jasen pokazatelj stopnje navezanosti prosilca na družbo, ki mu izrazi svojo solidarnost, tako da ne spoštuje načela sorazmernosti.

Prosti pretok blaga

V združenih zadevah *Sfakianakis* (sodba z dne 9. februarja 2006, od C-23/04 do C-25/04, ZOdl., str. I-1265) je Sodišče moralo podati razlago Evropskega sporazuma o pridružitvi med Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami na eni strani in Republiko Madžarsko na drugi strani in zlasti člena 31(2) in 32 Protokola 4 tega sporazuma¹¹ v odgovor na predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo grško sodišče, ki je obravnavalo spor o uvozi motornih vozil iz Madžarske v Grčijo v okviru preferencialne obravnave navedenega sporazuma.

Presodilo je, da je člena 31(2) in 32 Protokola 4 tega sporazuma, kot je bil spremenjen z Odločbo št. 3/96 Pridružitvenega odbora med Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami na eni strani in Republiko Madžarsko na drugi strani, treba razlagati tako, da morajo carinski organi države uvoznice upoštevati sodne odločbe, sprejete v državi izvoznici v postopkih proti izidom preverjanja veljavnosti potrdil o prometu blaga, ki so jih izvedli carinski organi države izvoznice, če so bili obveščeni o obstoju teh postopkov in vsebini teh odločb, in to neodvisno od dejstva, ali je bila veljavnost potrdil o prometu preverjena na zahtevo carinskih organov države uvoznice. V istih združenih zadevah je Sodišče odločilo, da polni učinek odprave carinskih dajatev, predvidene s tem sporazumom, nasprotuje upravnim odločbam, ki nalagajo plačilo carinskih dajatev, povišanih za takse in denarne kazni, ki jih sprejmejo carinski organi države uvoznice, preden bi jim bil posredovan dokončen izid postopkov, uvedenih zoper ugotovitve naknadnega preverjanja, in ko odločbe organov države izvoznice, ki prvotno izda potrdilo o prometu blaga, niso bile preklicane ali razglašene za nične.

Kmetijstvo

V zvezi s skupno kmetijsko politiko naj omenimo zadevo *Španija proti Svetu* (sodba z dne 7. septembra 2006, C-310/04, še neobjavljena v ZOdl.), v kateri je Sodišče odločalo o tožbi

¹¹ Evropski sporazum o pridružitvi med Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami na eni strani in Republiko Madžarsko na drugi strani, ki je bil sklenjen in odobren s sklepom Sveta in Komisije z dne 13. decembra 1993 (UL L 347, str. 1).

Kraljevine Španije za razglasitev ničnosti nove sheme podpore za bombaž, ki je bila vzpostavljena z Uredbo št. 864/2004¹² in vpeljana v Uredbo št. 1782/2003¹³, ki izvaja „reformo Mac Sharry“. Med različnimi tožbenimi razlogi, ki jih je uveljavljala Kraljevina Španija, je Sodišče priznalo utemeljenost tožbenega razloga o kršitvi načela sorazmernosti. Presodilo je namreč, da Svet, ki je avtor Uredbe št. 864/2004, ni dokazal, da je bila nova shema pomoči za bombaž, ki jo uvaja ta uredba, sprejeta z učinkovitim izvajanjem njegove diskrecijske pravice, ki po mnenju Sodišča implicira upoštevanje vseh upoštevnihih podatkov in okoliščin in posebej stroške dela in mogoče učinke reforme sheme pomoči za bombaž na gospodarski položaj obratov za odzrnjevanje. Sodišče je tako štelo, da mu podatki, ki so mu bili predloženi, niso omogočali, da bi preverilo, ali je zakonodajalec Skupnosti lahko, ne da bi prekoračil meje široke diskrecijske pravice, ki jo ima na tem področju, sklenil, da določitev zneska za posebno pomoč za bombaž v višini 35 % vseh sedanjih pomoči v predhodni shemi pomoči zadostuje, da se zagotovi cilj iz pete uvodne izjave Uredbe št. 864/2004, ki je zagotovitev donosnosti in nadaljevanje te kulture, cilj, ki izraža namen iz odstavka 2 Protokola št. 4, ki je priloga k Aktu o pristopu Helenske republike. Sodišče je tako razglasilo ničnost člena 1, točka 20, Uredbe št. 864/2004, ki uvaja poglavje 10a Naslova IV Uredbe št. 1782/2003. Vendar je učinke te razglasitve ničnosti zadržalo do sprejetja nove uredbe v razumnem roku.

Prosto gibanje oseb, prosti pretok storitev in kapitala

Na tem širokem področju je treba odločilne zadeve leta razvrstiti po temi.

Sodišče je moralo najprej opozoriti na omejitve uporabe določb v zvezi s svobodo gibanja v primeru izključno internih položajev in zlorabe pravic. V skladu z ustaljeno sodno prakso namreč položaj, katerega vsi elementi so omejeni na eno samo državo članico, ne spada pod določbe v zvezi s svobodnim gibanjem. V tem kontekstu se je moralo Sodišče večkrat ukvarjati z vprašanjem, ali je dejstvo, da davčni zavezanec, ki je državljan Unije, prijavi dejansko bivališče ali stalno prebivališče na ozemlju države članice, ki ni država članica, v kateri opravlja gospodarske dejavnosti, zadosten mednarodni element, ki mu omogoča, da se sklicuje na pravico do prostega gibanja oseb, prostega pretoka storitev ali kapitala. V tem oziru za leto 2006 zaslužita posebno pozornost dve zadevi: zadeva *Ritter-Coulais* (sodba z dne 21. februarja 2006, C-152/03, ZOdl., str. I-1711) in zadeva *N* (sodba z dne 7. septembra 2006, C-470/04, še neobjavljena v ZOdl.).

V zgoraj navedeni zadevi *Ritter-Coulais* je spor, ki ga je obravnavalo predložitveno sodišče, zadeval par nemških državljanov, ki sta bila zaposlena v Nemčiji, kjer sta bila davčna zavezanca, vendar sta bivala v Franciji. Na vprašanje, ali ta nemška državljana lahko zoper

¹² Uredba Sveta (ES) št. 864/2004 z dne 29. aprila 2004 o spremembi Uredbe (ES) št. 1782/2003, ki določa skupna pravila za sheme neposrednih podpor v okviru skupne kmetijske politike in uvaja nekatere sheme podpor za kmete, ter o njeni prilagoditvi zaradi pristopa Češke, Estonije, Cipra, Latvije, Litve, Madžarske, Malte, Poljske, Slovenije in Slovaške k Evropski uniji (UL L 161, str. 48).

¹³ Uredba Sveta (ES) št. 1782/2003 z dne 29. septembra 2003 o skupnih pravilih za sheme neposrednih podpor v okviru skupne kmetijske politike in o uvedbi nekaterih shem podpor za kmete ter o spremembi uredb št. 2019/93, št. 1452/2001, št. 1453/2001, št. 1454/2001, 1868/94, št. 1251/1999, št. 1254/1999, št. 1673/2000, št. 2358/71 in št. 2529/2001 (UL L 270, str. 1).

nemško davčno upravo uveljavljata določbe v zvezi s prostim gibanjem delavcem, da bi se jima upošteval izpad dohodkov, ki so nastali, ker sta hišo, katere lastnika sta bila in v kateri sta dejansko bivala v Franciji, uporabljala za lastne potrebe, je Sodišče odgovorilo, da položaj zakoncev Ritter-Coulais, ki sta delala v drugi državi članici kot v tisti, v kateri sta imela dejansko bivališče, sodi na področje uporabe člena 39 ES.

V zgoraj navedeni zadevi *N* so bile sporne določbe nizozemskega davčnega prava, na podlagi katerih je izselitev z državnega ozemlja izenačena z odsvojitvijo deležev, kar je privedlo do odmere davka na povečanje vrednosti na ta dan. V sporu o glavni stvari gre za nizozemskega državljana, ki je bival na Nizozemskem do prenosa stalnega prebivališča v Združeno kraljestvo, kjer dolgo časa ni opravljal nobene gospodarske dejavnosti. Na vprašanje, ali je ta nizozemski državljan, ki je bil edini delničar treh družb nizozemskega prava, smel zoper nizozemsko davčno upravo uveljavljati določbe v zvezi s svobodo ustanavljanja z namenom, da bi ugovarjal uporabi, ki je bila izvedena s sporno ureditvijo, se je Sodišče izrecno sklicevalo na zgoraj navedeno sodbo *Ritter-Coulais* in odgovorilo, da je od prenosa njegovega stalnega prebivališča položaj *N* sodil na področje uporabe člena 43 ES.

V zvezi z zlorabo pravice je nacionalno sodišče vprašalo Sodišče, ali dejstvo, da družba s sedežem v državi članici ustanovi družbe v drugi državi članici in vanje vloži kapital z edinim namenom, da bi bila deležna ugodnejšega davčnega sistema, ki velja v tej zadnji državi članici, pomeni zlorabo svobode ustanavljanja. Sodišče je v sodbi *Cadbury Schweppes in Cadbury Schweppes Overseas* (sodba z dne 12. septembra 2006, C-196/04, še neobjavljena v ZOdl.) odgovorilo nikalno. Okoliščina, da je bila ustanovljena družba v državi članici z neprikritim namenom, da bi bila deležna ugodnejše ureditve, sama po sebi ne dopušča sklepanja o obstoju zlorabe in da bi sama upravičila nacionalni ukrep, ki omejuje svobodo ustanavljanja. Tak ukrep bi bil, nasprotno, upravičen, če bi oviral ustvarjanje povsem umetnih konstruktov, brez gospodarske resničnosti z namenom, da se obide davek na dobiček, ustvarjen z dejavnostjo na nacionalnem ozemlju, ki bi ga bilo običajno treba plačati.

Če tako področje uporabe določb o prostem pretoku ni neomejeno, niso neomejene niti pristojnosti držav, ki jih imajo na področju neposredne obdavčitve, in je Sodišče imelo številne priložnosti za obogatitev svoje že obsežne sodne prakse na tem področju.

Na podlagi skupnega sistema pravil, ki ga je Sodišče razdelalo v sodni praksi, so prepovedane ne le očitne diskriminacije na podlagi državljanstva, ampak tudi vse prikrite oblike diskriminacije (ali posredne diskriminacije), ki z uporabo meril, ki se zdijo nevtralna, dejansko privedejo do enakega rezultata. Da se različno obravnavanje lahko opredeli kot diskriminacija, mora obstajati namen, da se različna pravila uporabljajo za primerljive položaje oziroma enako pravilo za različne položaje. Posredna diskriminacija se lahko upraviči z nujnimi razlogi v javnem interesu ob upoštevanju načela sorazmernosti.

Sodišče je med različnimi nacionalnimi davčnimi ukrepi, ki jih je obravnavalo, nekatere presodilo za združljive s pravom Skupnosti, druge pa za nezdružljive.

Med številnimi nacionalnimi ukrepi, ki so bili priznani za združljive s pravom Skupnosti, so najprej ukrepi, ki se enako uporabljajo za vse objektivno primerljive položaje. Tak je bil

primer v zadevi *van Hilten-van der Heijden* (sodba z dne 23. februarja 2006, C-513/03, ZOdl., str. I-1957) v zvezi z nacionalno zakonodajo, v skladu s katero je dediščina državljana, ki je umrl deset let po tem, ko je v tujino prenesel stalno prebivališče, obdavčena, kot da tega prenosa ne bi bilo, razen oprostitve davka na dediščine, ki ga naložijo druge države. Sodišče je navedlo, da taka zakonodaja, ker predvideva enake pogoje obdavčitve dediščine za državljane, ki so prenesli stalno prebivališče v tujino, in za državljane, ki so ostali v zadevni državi članici, ne bi mogla odvrniti, da bi vlagali iz te države ali v to državo, niti zmanjšati vrednost dediščine državljanov, ki so prenesli stalno prebivališče v tujino. Različnega obravnavanja, ki obstaja med državljani zadevne države članice in državljani drugih držav, ni mogoče šteti za diskriminacijo, prepovedano s členom 56 ES, ker izhaja iz pristojnosti, ki jo imajo države članice, da določijo merila za porazdelitev davčne pristojnosti. Tak primer je bil obravnavan tudi v zadevi *Kerckhaert in Morres* (sodba z dne 14. novembra 2006, C-513/04, še neobjavljena v ZOdl.) v zvezi z davčno zakonodajo, ki obdavčuje dividende na podlagi delnic družb s sedežem na nacionalnem ozemlju in dividende na podlagi delnic družb s sedežem v drugi državi članici po enaki davčni stopnji, ne da bi pri tem upoštevala pri viru odtegnjenega davka, ki je bil v tej drugi državi članici predhodno izveden na podlagi dohodnine. Sodišče je ugotovilo, da glede na davčno zakonodajo države rezidentstva položaj delničarja, ki prejme dividende, ni nujno različen samo zaradi tega, ker jih prejme od družbe s sedežem v drugi državi članici, ki pri izvrševanju svojih davčnih pristojnosti te dividende obdavči s pri viru odtegnjenim davkom. Ta zakonodaja torej ni v nasprotju s členom 56 ES. Neprijetne posledice v smislu dvojne obdavčitve, ki so posledica take zakonodaje, izhajajo iz vzporednega izvajanja davčnih pristojnosti dveh držav članic. Da bi to popravili, morata uporabiti zlasti merila za porazdelitev, ki se jim sledi v mednarodni davčni praksi.

Med številne nacionalne ukrepe, ki so združljivi s pravom Skupnosti, dalje spadajo ukrepi, ki se, čeprav za objektivno primerljive položaje pridržujejo različno obravnavanje, na koncu izkažejo kot nevtralni glede na cilj, ki ga zasledujejo. Iz zadeve *Test Claimants in the FII Group Litigation* (sodba z dne 12. decembra 2006, C-446/04, še neobjavljena v ZOdl.) je to jasno razvidno. V okviru splošne ureditve za preprečitev ali zmanjšanje verižnega obdavčevanja ali ekonomskega dvojnega obdavčevanja (dvojno obdavčenje istega dohodka pri dveh različnih davčnih zavezancih) je Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska pri izračunu davka, ki ga dolgujejo družbe rezidentke, uporabila dva različna sistema obdavčitve dividend glede na to, ali gre za domače ali tuje dividende. Medtem ko je bil za dividende, ki jih družbe rezidentke prejmejo od družb, ki so prav tako rezidentke, določen sistem oprostitve, je za dividende, ki jih družbe rezidentke prejmejo od družb nerezidentk, veljal sistem odbitka. Sodišče je ugotovilo, da je, kar zadeva tako ureditev, položaj družbe delničarke, ki je prejela tuje dividende, primerljiv s položajem družbe delničarke, ki je prejela domače dividende, ker je v obeh primerih ustvarjeni dobiček načeloma lahko predmet verižnega obdavčevanja. Ker se to različno obravnavanje v primeru tujih dividend ni izkazalo kot neugodno, ni v nasprotju s členoma 43 ES in 56 ES, kar pa morajo preveriti nacionalna sodišča.

Drugi nacionalni ukrepi, priznani za združljive s pravom Skupnosti, so ukrepi, ki različno obravnavajo neprimerljive položaje. To je bil primer v zadevi *Test Claimants in Class IV of the Act Group Litigation* (sodba z dne 12. decembra 2006, C-374/04, še neobjavljena v ZOdl.), ki je zadevala drug vidik ureditve Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska, katere namen je preprečiti ali zmanjšati primere verižnega obdavčevanja ali ekonomskega

dvojnega obdavčevanja. Sporni ukrepi so se v tem primeru nanašali na sistem obdavčitve dividend, ki jih razdelijo družbe rezidentke. Medtem ko se je družbi rezidentki, prejemnici dividend druge družbe rezidentke, odobril davčni odbitek, družba nerezidentka, prejemnica takih dividend, ni mogla izkoristiti nikakršnega davčnega odbitka. Sodišče je zatrdilo, da to različno davčno obravnavanje družb rezidentk in nerezidentk kljub temu ni diskriminatorno. Čeprav je treba položaj delničarjev rezidentov, ki prejmejo domače dividende, šteti za primerljiv s položajem delničarjev rezidentov, prejemnikov tujih dividend (zgoraj navedena sodba *Test Claimants in the FII Group Litigation*), to ne velja nujno za položaje, kar zadeva uporabo davčne zakonodaje države članice rezidentstva družbe razdeljevalke, v katerih so delničarji, prejemniki dividend, rezidenti te države članice, delničarji, prejemniki dividend, pa so rezidenti druge države članice. Kadar družba razdeljevalka in delničar, prejemnik dividend, nista rezidenta v isti državi članici, država članica rezidentstva družbe razdeljevalke, to je država članica vira dobičkov, ni v istem položaju v zvezi s preprečevanjem in zmanjšanjem verižne obdavčitve in ekonomskega dvojnega obdavčevanja kot država članica rezidentstva delničarja, prejemnika dividend. Različno obravnavanje družb rezidentk in nerezidentk tako v takem primeru ni prepovedano s členoma 43 ES in 56 ES.

Za združljive s pravom Skupnosti so bili nazadnje priznani nacionalni ukrepi, katerih različno obravnavanje so vendarle upravičevali nujni razlogi v javnem interesu kot v zadevi *FKP Scorpio Konzertproduktionen* (sodba z dne 3. oktobra 2006, C-290/04, še neobjavljena v ZOdl.). Spor o glavni stvari je zadeval nacionalno ureditev, na podlagi katere se za plačilo izvajalca storitve, ki ni rezident države članice, v kateri so bile opravljene storitve, uporabi postopek odtegnitve na viru, medtem ko se odtegnitev ne izvede za plačilo izvajalcem storitev, ki so rezidenti. Sodišče je kot omejitev svobode opravljanja storitev opredelilo dolžnost prejemnika storitev, da izvede to odtegnitev, ker bi sicer za to odgovarjal. Vseeno je presodilo, da je bila ta ureditev utemeljena zaradi nujnosti, da se zagotovi učinkovitost izterjave davka na dohodek oseb, ki so rezidenti zunaj države obdavčitve, in je bila primerno sredstvo glede na zasledovani cilj.

Med nacionalnimi ukrepi, ki so bili razglašeni za nezdružljive s pravom Skupnosti, so prvič ukrepi, ki se, čeprav jih narekujejo nujni razlogi v splošnem interesu, zdijo nesorazmerni glede na zasledovani cilj. Tak primer najdemo v zgoraj navedeni zadevi *N*. Davčni zavezanec, ki je imetnik deležev in zaradi prenosa stalnega prebivališča v tujino postane zavezan za davek na še ne pridobljeno povečanje, medtem ko, če bi še naprej prebival na ozemlju države članice, katere državljan je, povečanja v vrednosti ne bi bila obdavčena, razen kadar in kolikor bi bila dejansko pridobljena, je odvrnjen od uresničevanja svoje pravice do prostega gibanja. Sodišče priznava, da sporne nacionalne določbe zasledujejo cilj v javnem interesu, saj na podlagi načela teritorialnosti zagotavljajo porazdelitev pristojnosti obdavčitve med državami članicami, pri čemer se s to isto porazdelitvijo izogibajo situacijam dvojnega pravnega obdavčevanja (dvojno obdavčevanje istega dohodka pri istem davčnem zavezancu). Ostaja dejstvo, da je tako zaradi obveznosti zagotoviti zavarovanja za pridobitev odloga plačila davka, ki je običajno zapadel, kot zaradi nemožnosti uveljavljanja zmanjšanja, ki je nastalo po prenosu prebivališča, sporni davčni sistem nesorazmeren glede na zasledovani cilj.

Med nacionalne ukrepe, ki so bili razglašeni za nezdružljive s pravom Skupnosti, spadajo ukrepi, ki različno obravnavajo primerljive položaje. V zgoraj navedeni zadevi *Ritter-Coulais*

je Sodišče tako štelo za oviro nacionalno ureditev, ki fizičnim osebam, ki pridobivajo dohodke iz zaposlitve v državi članici in so tam neomejeno davčno zavezane, za namene določitve stopnje za odmero davkov od omenjenih dohodkov v tej državi ne dopušča zahtevati upoštevanje izpada dohodka, ki nastane, ker za lastne potrebe uporabljajo lastno hišo, ki se nahaja v drugi državi članici in katero uporabljajo kot glavno prebivališče, medtem ko se pozitivne dohodke, ki se nanašajo na tako hišo, upoštevajo. Čeprav ta ureditev pravzaprav ne določa neposredno nerezidentov, so ti pogosteje lastniki stanovanja, ki je zunaj nacionalnega ozemlja, kot pa rezidenti in so najpogosteje tudi državljani drugih držav članic. Zato se zdi, da je manj ugodno obravnavanje, ki jim je pridržano, v nasprotju s členom 39 ES.

V zadevi *Centro di Musicologia Walter Stauffer* (sodba z dne 14. septembra 2006, C-386/04, še neobjavljena v ZOdl.) se je Sodišče ukvarjalo z vprašanjem, ali sme država članica ustanovo nerezidentko, ki izpolnjuje pogoje te države glede priznanja splošne koristnosti, obravnavati manj ugodno kot istovrstno ustanovo rezidentko. Sodišče je opozorilo, da čeprav člen 58 ES dovoljuje državam članicam, da različno davčno obravnavajo zavezance, ki niso rezidenti, pa vseeno prepoveduje ukrepe, ki so sredstvo samovoljne diskriminacije ali prikritega omejevanja prostega pretoka kapitala. V teh okoliščinah je različno obravnavanje med ustanovami, ki so neomejeno davčno zavezane – primer ustanov rezidentk – in tistimi, ki so delno davčno zavezane, – primer ustanov nerezidentk – dopustno le, če se nanaša na položaje, ki niso objektivno primerljivi, ali mora biti upravičeno z nujnim razlogom v splošnem interesu. V zvezi s tem so tuje ustanove, ki jim njihova država članica izvora priznava delovanje v splošnem interesu in ki izpolnjujejo pogoje, ki jih v ta namen določa zakonodaja druge države članice, ter imajo za cilj vzpodbujati enake skupne interese kot v tej slednji državi, v primerljivem položaju kot istovrstne ustanove rezidentke. Ker neugodno obravnavanje ustanov nerezidentk ni bilo upravičeno, je posledično v nasprotju s pravom Skupnosti.

V zgoraj navedeni zadevi *FKP Scorpio Konzertproduktionen* se je Sodišče ponovno srečalo z vprašanjem odbitkov za stroške poslovanja, ki jih izkaže izvajalec storitve, ki je nerezident. V zvezi s stroški poslovanja, ki so v neposredni povezavi z gospodarsko dejavnostjo, ki je ustvarila obdavčljive dohodke, so rezidenti in nerezidenti v primerljivih položajih. Sodišče je tudi v sodbi *Gerritse* (sodba z dne 12. junija 2003, C-234/01, ZOdl., str. I-5933) presodilo, da nacionalna ureditev, ki nerezidentom ne dovoljuje odbitka stroškov poslovanja, ki pa je dovoljeno rezidentom, lahko predvsem škodi državljanom drugih držav članic in vodi k posredni diskriminaciji, ki je v nasprotju s Pogodbo. V njej je še presodilo, da je nacionalna ureditev, ki ne dopušča upoštevanja stroškov poslovanja v istem postopku odtegnitve davka pri viru, ampak le v naknadnem postopku povračila, v nasprotju s Pogodbo.

Nazadnje je Sodišče v zadevi *Turpeinen* (sodba z dne 9. novembra 2006, C-520/04, še neobjavljena v ZOdl.) presodilo, da je zakonodaja države članice, v skladu s katero je starostna pokojnina, ki jo izplača nosilec te države članice osebi, ki prebiva v drugi državi članici, v določenih primerih bolj obdavčena od pokojnine, ki je izplačana osebi, ki prebiva v tej državi članici, ker je ta pokojnina ves ali skoraj ves dohodek te osebe, ki ne prebiva v tej državi članici, v nasprotju s členom 18 ES v zvezi s prostim gibanjem državljanov Unije. V takem primeru je glede davka na dohodek položaj davčnega zavezanca, ki ne prebiva v državi, objektivno primerljiv s položajem davčnega zavezanca, ki prebiva v državi.

Glede svobode ustanavljanja je Sodišče sicer v dveh vzporednih zadevah z dne 19. septembra 2006, prvi v zvezi z vprašanjem za predhodno odločanje (*Wilson*, C-506/04, še neobjavljena v ZOdl.), drugi pa v zvezi s tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti (*Komisija proti Luksemburgu*, C-193/05, še neobjavljena v ZOdl.) odločilo, da določbe luksemburške zakonodaje, ki registracijo odvetnika, ki je poklicno kvalifikacijo pridobil v drugi državi članici, pogojujejo s predhodnim preizkusom obvladovanja treh nacionalnih jezikov, niso v skladu z Direktivo o izvajanju poklica odvetnika pod poklicnim nazivom iz matične države¹⁴. Sodišče je namreč natančneje določilo, da predložitev potrdila o registraciji v matični državi članici v skladu s členom 3 navedene direktive pomeni edini pogoj, od katerega je odvisna registracija v državi članici gostiteljici, ki zadevni osebi omogoča, da tam opravlja poklic pod poklicnim nazivom iz matične države. Sodišče je v tej zvezi poudarilo, da je odrek sistemu predhodnega preizkusa znanja, ki je določen v Direktivi, povezan z vrsto pravil, ki naj bi zagotovile varstvo posameznikov in dobro delovanje sodnega organa, zlasti dolžnost odvetnika, da opravlja poklic pod poklicnim nazivom iz matične države, in dolžnost poklicnega ravnanja, da se ne ukvarja z zadevami, za katere nima zahtevanih sposobnosti, na primer zaradi pomanjkanja jezikovnega znanja. V zadevi *Wilson* je Sodišče med drugim razsodilo, da luksemburški zakon ni v skladu s členom 9 navedene direktive, v skladu s katerim mora biti proti odločbam o zavrnitvi registracije na voljo pravno sredstvo pred sodiščem v skladu z določbami nacionalne zakonodaje. Sodišče je namreč menilo, da ni bila zagotovljena zadostna varovalka nepristranskosti, saj odločbe o zavrnitvi registracije v obravnavanem primeru niso bile predložene v pregled organu, ki je na prvi stopnji izključno, na pritožbeni stopnji pa v večini, sestavljen iz nacionalnih odvetnikov, kasacijska pritožba pa omogoča le sodni nadzor pravnega stanja, ne pa nadzora dejanskega stanja.

Nazadnje je Sodišče glede svobode opravljanja storitev v zadevi *Fidium Finanz* (sodba z dne 3. oktobra 2006, C-452/04, še neobjavljena v ZOdl.) presodilo, da je nacionalna ureditev, ki za družbe s sedežem v tretji državi predpiše predhodno dovoljenje za opravljanje dejavnosti dajanja kreditov na njenem ozemlju in ki izdajo tega dovoljenja navezuje na obstoj glavne uprave ali ene podružnice te družbe na nacionalnem ozemlju, združljiva s pravom Skupnosti. Ker se družba s sedežem v tretji državi, v nasprotju s prostim pretokom kapitala, ne more sklicevati na svobodo opravljanja storitev, je Sodišče želelo ugotoviti, na katere od teh temeljnih svoboščin se zadevna dejavnost navezuje. V zvezi s tem je ugotovilo, da načeloma spada tako v eno kot v drugo. Sodišče je sklicujoč se na vrsto precedensov navedlo, da je v takem primeru treba preizkusiti, kako navedeni ukrep vpliva na izvajanje teh temeljnih svoboščin, in ali je kot v okoliščinah postopka v glavni stvari ena od njiju drugotnega pomena v razmerju do druge in se ji lahko pridruži. V tem primeru se preizkus zadevnega ukrepa načeloma opravi zgolj glede na eno od teh dveh svoboščin. V obravnavanem primeru je Sodišče ugotovilo, da sporna ureditev dovoljenja odločilno posega v svobodo opravljanja storitev, saj je zahteva po stalni enoti dejansko zanikanje tudi te svoboščine. Nasprotno so morebitni omejitveni učinki take ureditve na prosti pretok kapitala zgolj neizogibna posledica omejitve opravljanja storitev.

¹⁴ Direktiva 98/5/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 1998 za olajšanje trajnega opravljanja poklica odvetnika v drugi državi članici kakor tisti, v kateri je bila kvalifikacija pridobljena (UL L 77, str. 36).

Na področju socialne varnosti namenjamo pozornost trem sodbam o razlagi Uredbe št. 1408/71 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, kot je bila spremenjena¹⁵.

Prvič, v okviru tega, kar včasih imenujemo „prosto gibanje pacientov“, opozarjamo na pomembno sodbo z dne 16. maja 2006 v zadevi *Watts* (C-372/04, ZOdl., str. I-4325). V navedeni zadevi je Sodišče preučevalo nacionalni zdravstveni sistem Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska (National Health Service, v nadaljevanju: NZS) ob upoštevanju člena 22 Uredbe št. 1408/71 in člena 49 ES. Člen 22(2), drugi pododstavek, Uredbe št. 1408/71 določa, da pristojni nosilec pacientu ne sme zavrni odobritve, da odide na ozemlje druge države članice, da bo prejel zdravljenje, v praksi to pomeni obrazec E 112, „če ji ob upoštevanju njenega sedanjega zdravstvenega stanja in verjetnega razvoja bolezni ni mogoče ponuditi takega zdravljenja v časovnem obdobju, ki je v državi, v kateri prebiva, za tako zdravljenje običajno potreben“. Ker je bolnišnično zdravljenje brezplačno v okviru NZS, vendar je pogojeno s sorazmerno dolgimi čakalnimi listami za manj nujna zdravljenja, se je zastavilo vprašanje, koliko je dovoljeno upoštevati čakalno dobo v državi, v kateri prebiva, za presojo „časovnega obdobja, običajno potrebnega za tako zdravljenje“, ki je določeno v členu 22 navedene uredbe. Sodišče je v tej točki priznalo zakonitost sistema čakalnih list in presodilo, da mora pristojni nosilec, da lahko odobritev upravičeno zavrne iz razloga obstoja čakalne dobe, ugotoviti, da čakalna doba ne presega obdobja, sprejemljivega z vidika objektivne medicinske presoje kliničnih potreb zadevne osebe glede na njeno zdravstveno stanje, njeno anamnezo, verjeten razvoj njene bolezni, stopnje njenih bolečin in/ali naravo njene prizadetosti ob vložitvi zahteve za odobritev. Sodišče je dodalo, da je treba čakalne dobe določevati spremenljivo in prilagodljivo, tako da je čakalno dobo mogoče ponovno preučiti ob upoštevanju morebitnega poslabšanja zdravstvenega stanja pacienta. V zvezi s svobodo opravljanja storitev je Sodišče odločilo, da se člen 49 ES uporablja v situaciji, v kateri oseba, ki zaradi zdravstvenega stanja potrebuje bolnišnično zdravljenje, odide v drugo državo članico in tam prejme tako zdravljenje proti plačilu, pri čemer ni pomemben način delovanja nacionalnega sistema, ki mu ta oseba pripada in od katerega je naknadno zahtevano kritje teh storitev. Dalje je ugotovilo, da nacionalni sistem, kot je NZS, kritje stroškov bolnišničnega zdravljenja, ki je na voljo v drugi državi članici, pogojuje s predhodno odobritvijo, medtem ko brezplačno prejetje storitev, ki so na voljo v okviru tega sistema, nasprotno ni odvisno od take odobritve, pomeni oviro svobode opravljanja storitev. Zagotovo je mogoče to omejitev upravičiti s potrebami načrtovanja, ki lahko zagotovi zadostno in stalno dostopnost do uravnoteženega visokokakovostnega bolnišničnega zdravljenja, nadzorovanje stroškov in preprečevanje razsipavanja finančnih, tehničnih in človeških virov. Sodišče še pripominja, da morajo biti pogoji za izdajo take odobritve utemeljeni z zadevnimi potrebami in morajo ustrezati zahtevi po sorazmernosti. Sodišče je v zvezi s čakalnimi listami, predvidenimi v okviru NZS, potrdilo, da pristojni nosilec, če čakalna doba, ki izhaja iz takih čakalnih list v posameznem zadevnem primeru, presega obdobje, ki je medicinsko primerno, ne more zavrni odobritve na podlagi obstoja teh čakalnih list, domnevnega porušenja normalnega vrstnega reda prednosti med posameznimi primeri, brezplačnosti zdravljenja v okviru nacionalnega sistema, obveznosti zagotoviti posebna finančna sredstva za povrnitev stroškov

¹⁵ Uredba Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, kot je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996 (UL 1997, L 28, str. 1).

načrtovanega zdravljenja v drugi državi članici in/ali primerjave stroškov tega zdravljenja s stroški primerljivega zdravljenja v pristojni državi članici. Sodišče je v tej točki sklenilo, da morajo nacionalni organi, če zdravljenja ni mogoče zagotoviti v medicinsko sprejemljivem obdobju, predvideti mehanizme finančnega kritja bolnišničnega zdravljenja, ki je zagotovljeno v drugi državi članici.

Drugič, Sodišče je v zadevi *Acereda Herrera* (sodba z dne 15. junija 2006, C-466/04, še neobjavljena v ZOdl.) glede povrnitve določenih stroškov zavarovanca sistema zdravstvenega varstva države članice, ki so nastali pri bolnišničnem zdravljenju v drugi državi članici, ki ga je predhodno odobril nosilec zavarovanja, presodilo, da člen 22(1)(c) in (2) ter člen 36 Uredbe št. 1408/71, kot je bila spremenjena, zavarovancu ne dajeta pravice do povračila potnih stroškov, stroškov bivanja in prehrane, ki sta jih imela z osebo, ki ga je spremljala, na ozemlju te države članice od nosilca zavarovanja, z izjemo stroškov bivanja in prehrane zavarovanca v bolnišnici. V tej zvezi je Sodišče opozorilo, da pojem „denarne dajatve“ iz člena 22(1)(c) te uredbe dejansko vključuje stroške zdravniške storitve in stroške, neločljivo povezane z bivanjem in prehrano v bolnišnici, ter izključuje kritje pristojnega nosilca dodatnih stroškov, kot so potni stroški, stroški bivanja in prehrane, ki sta jih imela z osebo, ki ga je spremljala, na ozemlju te države članice.

V zadevi *Nikula* (sodba z dne 18. julija 2006, C-50/05, še neobjavljena v ZOdl.) v zvezi z obračunanjem v državi članici socialnih prispevkov od pokojnine, ki jih plačuje nosilec druge države, je Sodišče v tem delu presodilo, da člen 33(1) Uredbe št. 1408/71, kot je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo št. 118/97, ne nasprotuje temu, da se pri določitvi osnove za prispevke za zdravstveno zavarovanje, ki veljajo v državi članici stalnega prebivališča upokojenca in so jih plačali nosilci iz te države članice, ki je pristojna za plačevanje dajatev na podlagi člena 27 navedene uredbe, poleg pokojnine, ki jo plačuje država članica stalnega prebivališča, upoštevajo tudi pokojnine, ki so jih plačali nosilci iz druge države članice, če navedeni prispevki ne presegaajo višine pokojnin, prejetih v državi članici stalnega prebivališča. Vendar člen 39 ES nasprotuje temu, da bi se upošteval znesek pokojnin, ki so jih plačali nosilci iz druge države članice, če so bili prispevki od dohodkov, prejetih v tej drugi državi članici, tam že plačani. Zadevne osebe morajo dokazati, da so bili ti prispevki dejansko prej plačani.

Vizumi, azil in priseljevanje

Na podlagi tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti, ki jo je Komisija vložila zoper Kraljevino Španijo zaradi prakse organov te države članice, ki državljanom tretjih držav, zakoncem državljanov držav članic, zavračajo vstop na ozemlje ali izdajo vizuma le zaradi razpisanega ukrepa v Schengenskem informacijskem sistemu (SIS), je Sodišče v zadevi *Komisija proti Španiji* (sodba z dne 31. januarja 2006, C-503/03, ZOdl., str. I-1097) natančneje opredelilo razmerja med Konvencijo o izvajanju Schengenskega sporazuma (v nadaljevanju: KISS) in pravom Skupnosti o prostem gibanju oseb. Izreklo se je tudi glede ravnanj, ki se od držav članic pričakujejo pri izvajanju SIS. Sodišče je v prvem delu razsodilo, da skladnost upravne prakse z določbami KISS omogoča utemeljitev ravnanja pristojnih nacionalnih organov, le če je uporaba zadevnih določb v skladu s Skupnostnimi pravili, ki urejajo prosto gibanje oseb. Tako je ugotovilo, da je v skladu s KISS tudi samodejna zavrnitev države članice vstopa in izdaje vizuma tujcu, zoper katerega je razpisan schengenski ukrep zavrnitve

vstopa. Vendar pa je treba, kolikor ta samodejna zavrnitev, določena s KISS, ne razlikuje glede na to, ali zadevni tujec je ali ni zakonec državljana države članice, tudi preučiti, ali je bila glede na okoliščine primera v skladu s pravili, ki urejajo prosto gibanje oseb, zlasti z Direktivo 64/221¹⁶. Natančneje, Sodišče je menilo, da je vpis v SIS zagotovo pokazatelj obstoja razloga, ki utemeljuje, da se zavrne vstop na schengensko območje. Vendar mora biti ta pokazatelj podkrepjen s podatki, ki omogočijo, da se pred zavrnitvijo preveri, da prisotnost zadevne osebe na schengenskem območju pomeni resnično, dejansko in dovolj hudo grožnjo, ki prizadene ključni družbeni interes. Sodišče je dodalo, da mora v okviru tega preverjanja država, ki pogleda v SIS, ustrezno upoštevati navedbe države razpisnice, slednja pa mora dati prvi na voljo tudi dodatne podatke, ki ji omogočajo, da konkretno presodi pomembnost grožnje, ki bi jo lahko oseba, zoper katero je razpisan ukrep, predstavljala.

V zadevi *Bot* (sodba z dne 3. oktobra 2006, C-241/05, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče podalo razlago člena 20(1) KISS¹⁷, ki določa, da se tujci, za katere se ne zahteva vizum, lahko prosto gibljejo na ozemljih pogodbenic največ tri mesece v obdobju šestih mesecev od prvega vstopa, če izpolnjujejo pogoje za vstop iz člena 5(1)(a), (c), (d) in (e) te konvencije, in odgovorilo na vprašanje za predhodno odločanje Conseil d'État (Francija), ki je odločalo o primeru romunskega državljana, za katerega se vizum dejansko ne zahteva in ki je potem, ko je bilo skupno trajanje njegovih zaporednih bivanj v schengenskem območju daljše kot tri mesece v obdobju šestih mesecev od njegovega povsem prvega vstopa na to območje, ponovno vstopil na to območje po izteku tega prvotnega obdobja šestih mesecev in je bil kontroliran v manj kot treh mesecih po tem novem vstopu.

Sodišče je razsodilo, da je treba člen 20(1) KISS razlagati tako, da se izraz „prvi vstop“ iz te določbe nanaša, poleg povsem prvega vstopa na območja držav pogodbenic Schengenskega sporazuma, na prvi vstop na ta območja, ki se opravi po izteku obdobja šestih mesecev, štetega od tega povsem prvega vstopa, kot tudi na kateri koli drug prvi vstop, ki se opravi po izteku katerega koli novega obdobja šestih mesecev, štetega od prejšnjega datuma prvega vstopa.

V zadevi *Parlament proti Svetu* (sodba z dne 27. junija 2006, C-540/03, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče zavrnilo ničnostno tožbo, ki jo je Evropski parlament vložil zoper člen 4(1), zadnji pododstavek, in (6) ter člen 8 Direktive 2003/86 o pravici do združitve družine¹⁸. Sodišče je v nasprotju s trditvami Evropskega parlamenta odločilo, da te določbe, ki določajo, da države članice dovolijo vstop in bivanje na podlagi te direktive med drugim mladoletnim otrokom, vključno s posvojenimi, sponzorju in njegovemu zakoncu, če ima sponzor skrbništvo nad otroki in te otroke vzdržuje, oziroma da države članice lahko zahtevajo, da je sponzor na njihovem ozemlju zakonito bival največ dve leti, preden se mu lahko pridružijo družinski člani, spoštujejo temeljne pravice, kot so priznane v pravnem

¹⁶ Direktiva Sveta 64/221/EGS z dne 25. februarja 1964 o usklajevanju posebnih ukrepov, ki zadevajo gibanje in prebivanje tujih državljanov, utemeljenih z javno politiko, javno varnostjo ali zdravjem prebivalstva (UL 56, str. 850).

¹⁷ Konvencija o izvajanju Schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985 med vladami držav Gospodarske unije Beneluks, Zvezne republike Nemčije in Francoske republike o postopni odpravi kontrol na skupnih mejah (UL 2000, L 239, str. 19).

¹⁸ Direktiva Sveta 2003/86/ES z dne 22. septembra 2003 o pravici do združitve družine (UL L 251, str. 12).

redu Skupnosti. Da je prišlo do tega sklepa, je Sodišče izpodbijane določbe presojalo z vidika pravice do spoštovanja družinskega življenja, kot je določena s členom 8 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, z vidika Konvencije o otrokovih pravicah in z vidika Listine o temeljnih pravicah, ki je bila slovesno razglašena v Nici leta 2000¹⁹, in navedlo, da ti akti članom družine ne ustvarjajo subjektivne pravice do sprejema na ozemlju države in se jih ne sme razlagati tako, da bi državam odrekale možnost proste presoje pri obravnavanju prošelj za združitev družine. Sodišče je zavrnilo različne trditve Evropskega parlamenta in preverilo, ali glede na način njihove razglasitve ni mogoče šteti, da odstopanja, ki jih dopuščajo izpodbijane določbe, kršijo temeljno pravico do spoštovanja družinskega življenja, obveznost upoštevati največjo korist otroka ali načelo prepovedi diskriminacije na podlagi starosti niti kot taka niti s tem, da naj bi državam članicam izrecno ali implicitno dovoljevala, da tako ravnajo.

Pravila o konkurenci

Za predstavitev sodne prakse na tem področju bomo razlikovali med pravili, ki veljajo za podjetja, in sistemi državnih pomoči.

V zvezi s prvimi je zlasti zanimivih trinajst sodb.

Prva sodba, ki jo je treba omeniti, dopolnjuje opredelitev pojma podjetja, ki določa področje uporabe pravil o konkurenci. V zadevi *FENIN proti Komisiji* (sodba z dne 11. julija 2006, C-205/03 P, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče potem, ko je poudarilo, da ta pojem v smislu prava Skupnosti o konkurenci zajema vse subjekte, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, ne glede na njihovo pravno obliko in njihov način financiranja, odločilo, da ponujanje proizvodov ali storitev na določenem trgu označuje pojem gospodarske dejavnosti, tako da za namene presoje njene narave ni treba razmejiti dejavnosti nakupa proizvoda od njegove poznejše uporabe, in da poznejša uporaba kupljenega proizvoda nujno določa naravo dejavnosti nakupa.

V drugih treh sodbah je Sodišče ponovno potrdilo in natančneje opredelilo več delov definicije pojma sporazuma, ki omejuje konkurenco v smislu člena 81 ES. V zadevi *General Motors* (sodba z dne 6. aprila 2006, C-551/03, ZOdl., str. I-3173) je Sodišče, ko je obravnavalo pritožbo proizvajalca avtomobilov istega imena zoper sodbo Sodišča prve stopnje z dne 21. oktobra 2003 v zadevi *General Motors Nederland in Opel Nederland proti Komisiji* (T-368/00, Recueil, str. II-4491), opozorilo, da je mogoče šteti, da ima sporazum omejevalni cilj, čeprav njegov edini namen ni omejevanje konkurence, ampak zasleduje tudi druge, legitimne cilje, ter da je treba za ugotovitev, ali take cilje res zasleduje, upoštevati ne le besedilo tega sporazuma, ampak tudi druge dejavnike, kot so cilji, ki jih sporazum zasleduje, ob upoštevanju gospodarskega in pravnega okvira. Tako je presodilo, da ima sporazum glede distribucije omejevalni cilj v smislu člena 81 ES, če se jasno kaže volja, da se izvozne prodaje obravnavajo manj ugodno kot domače prodaje in da se tako povzroči delitev zadevnega trga, in hkrati poudarilo, da takega namena ni mogoče uresničiti samo z neposrednimi izvoznimi omejitvami, ampak tudi s posrednimi ukrepi, na primer tako, da

¹⁹ Listina o temeljnih pravicah Evropske unije (UL 2000, C 364, str. 1).

dobavitelj motornih vozil v okviru koncesijskih pogodb sprejme ukrep, ki izvozne prodaje izvzame iz sistema premij, ki jih da koncesionarjem, saj vplivajo na ekonomske pogoje teh transakcij. Poleg tega je Sodišče še opozorilo, da čeprav dokaz o nameri strank sporazuma, da omejijo konkurenco, ni nujen dejavnik za ugotovitev, ali je bil namen sporazuma taka omejitev, Komisiji ali sodišču Skupnosti vendarle nič ne prepoveduje, da bi upoštevala to namero. Na koncu je Sodišče v skladu z ustaljeno sodno prakso razsodilo, da je treba za presojo, ali je sporazum treba šteti za prepovedanega zaradi izkrivljanja konkurence, preučiti konkurenco v dejanskem okviru, v katerem bi do nje prišlo, če ne bi bilo spornega sporazuma, in da je zato v okoliščinah, kot so te, v katerih je dobavitelj motornih vozil v okviru koncesijskih pogodb uvedel ukrep, ki izvozne prodaje izključuje iz sistema premij, ki so dodeljene koncesionarjem, treba preučiti ravnanje slednjih in konkurenčni položaj na zadevnem trgu, če izvozne prodaje ne bi bile izključene iz politike premij. V zadevi *Komisija proti Volkswagnu* (sodba z dne 13. julija 2006, C-74/04 P, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče, ko je obravnavalo pritožbo Komisije zoper sodbo Sodišča prve stopnje z dne 3. decembra 2003 v zadevi *Volkswagen proti Komisiji* (T-208/01, Recueil, str. II-5141), razsodilo, da za nastanek sporazuma v smislu člena 81(1) ES zadostuje, da je navidezno enostranski akt ali ravnanje izraz soglasja volje vsaj dveh strank in da oblika tega soglasja sama po sebi ni odločilna. V zvezi s tem je zlasti natančno opredelilo, da čeprav poziv, ki ga proizvajalec avtomobilov s pogodbo naslovi na svoje distributerje, ne pomeni enostranski akt, ampak sporazum v smislu člena 81(1) ES, ker se uvršča med vse stalne poslovne odnose, ki jih še naprej ureja prej sklenjeni splošni sporazum, to vseeno ne implicira, da vsak poziv, ki ga proizvajalec avtomobilov naslovi na koncesionarje, pomeni sporazum v smislu člena 81(1) ES in Komisije ne odveže tega, da v posameznem primeru dokaže obstoj soglasja volj strank koncesijske pogodbe. Po mnenju Sodišča lahko taka volja strank izhaja tako iz določb zadevne koncesijske pogodbe kot iz ravnanja strank in zlasti iz morebitnega obstoja tihe privolitve koncesionarjev v ukrep, ki ga sprejme proizvajalec avtomobilov. Na povsem drugem področju je Sodišče v zadevi *Meca-Medina in Majcen proti Komisiji* (sodba z dne 18. julija 2006, C-519/04 P, še neobjavljena v ZOdl.), ko je odločalo o pritožbi zoper sodbo Sodišča prve stopnje z dne 20. septembra 2004 v zadevi *Meca-Medina in Majcen proti Komisiji* (T-313/02, ZOdl., str. II-3291), potem ko je poudarilo, da zgolj okoliščina, da naj bi bilo pravilo izključno športne narave, s področja uporabe Pogodbe in zlasti pravil o konkurenci, ne izključuje tistega, ki izvaja dejavnost, ki jo ureja to pravilo, ali organizacije, ki je to pravilo določila, nazadnje razsodilo, da čeprav je sporno antidopinško ureditev mogoče šteti za sklep podjetniškega združenja, ki omejuje svobodo delovanja oseb, za katere velja, iz tega razloga nujno ne pomeni omejitve konkurence, ki ni združljiva s skupnim trgom v smislu člena 81 ES, ker jo upravičuje legitimen cilj. Po mnenju Sodišča je taka omejitev namreč neločljivo povezana z organizacijo in pravilnim potekom športnih tekmovanj in naj bi zagotavljala pošteno tekmovalnost med športniki. Ob tem, da je vseeno priznalo, da imata kaznovalni značaj sporne antidopinške ureditve in obseg sankcij, ki se uporabijo v primeru njene kršitve, vsekakor lahko negativne učinke na konkurenco, saj bi lahko, če bi se te sankcije dokončno izkazale kot neutemeljene, privedle do neupravičene izključitve športnika iz tekmovanj in tako do izkrivljanja pogojev, pod katerimi se izvaja zadevna dejavnost, je Sodišče pojasnilo, da je treba omejitve, ki jih določa taka ureditev, zato da zanje ne bi veljala prepoved iz člena 81(1) ES, omejiti na tisto, kar je nujno za zagotovitev pravilnega poteka športnega tekmovanja.

Glede uporabe Sodišča materialnopravnih pravil o konkurenci je treba izpostaviti še tri sodbe. V združenih zadevah *Cipolla in drugi* (sodba z dne 5. decembra 2006, C-94/04 in

C-202/04, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče, ko je obravnavalo predloga za sprejetje predhodne odločbe, ki sta ju vložili Corte d'appello di Torino (Italija) in Tribunale di Roma (Italija), razsodilo, da člani 10 ES, 81 ES in 82 ES ne nasprotujejo sprejetju normativnega ukrepa države članice, s katerim se na podlagi predloga, ki ga pripravi poklicno združenje odvetnikov, potrdi tarifa, ki določa najnižjo mejo nagrad članov poklicnega združenja odvetnikov, ki je tarifa, od katere načeloma ni mogoče odstopiti tako glede storitev, katerih opravljanje je omejeno na te člane, kot tudi glede izvensodnih storitev, ki jih lahko opravljajo tudi drugi gospodarski subjekti, za katere navedena tarifa ne velja. Vendar je menilo, da takšna ureditev, ki absolutno prepoveduje, da bi se z dogovorom odstopilo od najnižjih nagrad, določenih z odvetniško tarifo, za storitve, ki so pravne in jih lahko opravljajo le odvetniki, pomeni omejevanje svobode opravljanja storitev iz člena 49 ES, in odločilo, da mora predložitveno sodišče preveriti, ali ta ureditev glede na njeno konkretno uporabo resnično zagotavlja doseganje ciljev varstva potrošnikov in pravnega delovanja pravosodja, ki lahko upravičita to ureditev, in ali omejitve, ki jih nalaga, glede na te cilje niso nesorazmerne. Končno je imelo v zadevi *Vulcan Silkeborg* (sodba z dne 7. septembra 2006, C-125/05, še neobjavljena v ZOdl.) in povezanih zadevah *A. Brünsteiner* (sodba z dne 5. decembra 2006, C-376/05 in C-377/05, še neobjavljena v ZOdl.), o katerih je odločalo v okviru postopka za sprejetje predhodne odločbe, Sodišče prvič priložnost opredeliti se o vprašanjih, ki so neločljivo povezana z začetkom veljavnosti zadnje uredbe o izjemah po skupinah za sektor motornih vozil, in sicer Uredbe št. 1400/2002²⁰, in podati njeno prvo razlago. V teh zadevah je Sodišče razsodilo, da čeprav začetek veljavnosti Uredbe št. 1400/2002 sam po sebi ni povzročil nujnosti reorganizacije distribucijske mreže dobavitelja v smislu člena 5(3), prvi pododstavek, prva alineja, Uredbe št. 1475/95²¹, pa je ta začetek veljavnosti lahko glede na posebno organizacijo distribucijske mreže vsakega dobavitelja zahteval tako pomembne spremembe, da jih je resnično treba šteti za reorganizacijo navedene mreže v smislu te določbe in da morajo v zvezi s tem nacionalna sodišča in arbitražni organi presoditi, ali je tako glede na vse konkretne elemente spora, ki jim je predložen. V zgoraj navedenih združenih zadevah *A. Brünsteiner* je Sodišče med drugim razsodilo, da je člen 4 Uredbe št. 1400/2002 treba razlagati tako, da se izjema po skupinah, ki jo določa ta uredba, po izteku prehodnega obdobja, določenega v členu 10 te uredbe, ne uporablja za pogodbe, ki izpolnjujejo pogoje za izjemo po skupinah, ki jo določa Uredba št. 1475/95, in ki imajo za cilj vsaj eno od nedopustnih omejitev, ki so naštetje v členu 4, tako da so lahko vse pogodbene določbe, ki omejujejo konkurenco in jih take pogodbe vsebujejo, prepovedane s členom 81(1) ES, če niso bili izpolnjeni pogoji za izjemo na podlagi člena 81(3) ES. Sodišče je v tej zvezi natančneje določilo, da posledice prepovedi pogodbenih določil, ki niso v skladu s členom 81(1) ES, za vse druge dele sporazuma ali za druge obveznosti, ki iz njega izhajajo, vseeno ne sodijo v pravo Skupnosti in da zato nacionalno sodišče v skladu z nacionalnim pravom, ki se uporabi, presodi obseg in posledice morebitne prepovedi nekaterih določil na podlagi člena 81 ES za vsa pogodbena razmerja.

Preostale sodbe, ki jih je vredno omeniti glede uporabe pravil o konkurenci s strani Sodišča, odpirajo še vprašanja o izvajanju teh pravil.

²⁰ Uredba Komisije (ES) št. 1400/2002 z dne 31. julija 2002 o uporabi člena 81(3) Pogodbe za skupine vertikalnih sporazumov in usklajenih ravnanj na področju motornih vozil (UL L 203, str. 30).

²¹ Uredba Komisije (ES) št. 1475/95 z dne 28. junija 1995 o uporabi člena [81](3) [ES] za nekatere skupine sporazumov o distribuciji in servisiranju motornih vozil (UL L 145, str. 25).

Prispevek dveh izmed njih je predvsem v postopkovnih vprašanjih in vprašanjih glede izvajanja dokazov. V zadevah *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji* (sodba z dne 21. septembra 2006, C-105/04 P, še neobjavljena v ZOdl.) in *Technische Uni proti Komisiji* (sodba z dne 21. septembra 2006, C-113/04 P, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče ponovno potrdilo, da spoštovanje razumnega roka pri vodenju upravnih postopkov na področju konkurenčne politike pomeni splošno načelo prava Skupnosti, katerega spoštovanje zagotavlja sodišče Skupnosti, in razsodilo, da ugotovitev, da je postopek trajal pretirano dolgo, ne da bi bilo mogoče odgovornost za to pripisati zadevnim podjetjem, ne more povzročiti ničnosti odločbe o ugotovitvi kršitve zaradi kršitve omenjenega načela, razen če bi omenjeno trajanje s tem, da bi bila okrnjena pravica podjetij do obrambe, lahko vplivalo na izid postopka. Poleg tega je poudarilo, da preizkus morebitnega oviranja izvrševanja pravice do obrambe iz razloga pretiranega trajanja upravnega postopka ne more biti omejen le na njegovo drugo fazo, ampak se mora nanašati tudi na fazo pred sprejetjem obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, pri čemer je predvsem treba ugotoviti, ali lahko pretirano dolgo trajanje vpliva na prihodnje možnosti obrambe zadevnih podjetij. V obeh zadevah je Sodišče, izhajajoč iz svoje sodne prakse, po kateri je na obstoj protikonkurenčnega ravnanja ali sporazuma treba v večini primerov sklepati iz določenega števila sočasnih dogodkov in indicov, ki upoštevani skupaj, kadar ni druge dosledne razlage, sestavljajo dokaz o kršitvi pravil o konkurenci, razsodilo, da dejstvo, da dokaz o obstoju nadaljevanje kršitve ni bil predložen za določena opredeljena obdobja, ne preprečuje, da bi se kršitev štela za podano v širšem časovnem okviru, kot je ta, če ta ugotovitev temelji na skladnih in objektivnih indicih. Sodišče je v teh sodbah na koncu tudi opozorilo, da lahko Komisija za namene uporabe člena 81(1) ES, ko se različna dejanja zaradi istega cilja, ki je izkrivljanje konkurence na skupnem trgu, umeščajo v „enoten načrt“, odgovornost za ta dejanja pripiše glede na sodelovanje pri kršitvi kot celoti, in da je upoštevanje konkretnih učinkov takih dejanj v tem smislu odveč, če se izkaže, da je njihov cilj omejevanje ali izkrivljanje konkurence na skupnem trgu. V zgoraj navedeni zadevi *Technische Unie proti Komisiji* je Sodišče poleg tega opozorilo na svojo ustaljeno sodno prakso, v skladu s katero zadošča, da Komisija za to, da pravno zadostno dokaže sodelovanje podjetja pri omejevalnem sporazumu, dokaže, da je podjetje sodelovalo na sestankih, na katerih so bili sklenjeni protikonkurenčni sporazumi, ne da bi tem očitno nasprotovalo, in da mora podjetje, ko se ugotovi, da je sodelovalo na takih sestankih, predložiti indice, ki izkazujejo, da je bilo to sodelovanje brez kakršnega koli protikonkurenčnega namena, s tem da dokaže, da je svojim konkurentom dalo vedeti, da sodeluje na teh sestankih z drugačnim namenom kot oni.

Preostale tri sodbe so prav tako vredne pozornosti, ker dopolnjujejo sodno prakso Sodišča na področju glob. V dveh izmed njih se je Sodišče prvič ukvarjalo z vprašanjem področja uporabe načela *ne bis in idem* v primerih, ko so organi tretje države na podlagi svoje pristojnosti za sankcioniranje na področju prava konkurence, ki velja na ozemlju te države, sprejeli ukrepe. V zadevah *Showa Denko proti Komisiji* (sodba z dne 29. junija 2006, C-289/04 P, še neobjavljena v ZOdl.) in *SGL Carbon proti Komisiji* (sodba z dne 29. junija 2006, C-308/04 P, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče, potem ko je ponovno potrdilo, da je načelo *ne bis in idem*, vsebovano tudi v členu 4 Protokola št. 7 Evropske Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, temeljno načelo prava Skupnosti, ki ga mora spoštovati sodišče Skupnosti, razsodilo, da to načelo ne velja za dejanska stanja, v katera so posegli pravni redi in organi za varstvo konkurence tretjih držav v okviru svojih pristojnosti. Sodišče je namreč menilo, da Komisija, ko sankcionira protipravno ravnanje

podjetja, tudi če to ravnanje izhaja iz mednarodnega omejevalnega sporazuma, želi zaščititi svobodno konkurenco znotraj skupnega trga, ki je v skladu s členom 3(1)(g) Pogodbe ES temeljni cilj Skupnosti, zaradi česar lahko zaradi posebne narave pravne dobrine, varovane na ravni Skupnosti, ocene, ki jih je opravila Komisija na podlagi zadevnih pooblastil, znatno odstopajo od ocen organov tretjih držav. V nadaljevanju je Sodišče prav tako presodilo, da se lahko razlogi v zvezi z dejstvom, da so globe naložili organi tretje države, upoštevajo le v okviru diskrecije, ki jo ima Komisija pri določanju glob zaradi kršitev konkurenčnega prava Skupnosti, in da čeprav ni izključeno, da Komisija iz razlogov sorazmernosti ali pravičnosti upošteva globe, ki so jih pred tem naložili organi tretjih držav, vendar k temu ni zavezana.

Še vedno v okviru obravnave teh dveh sodb in sodbe v zadevi *Komisija proti SGL Carbon AG* (sodba z dne 29. junija 2006, C-301/04 P, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče natančneje izoblikovalo nekatera načela svoje sodne prakse glede glob. V zgoraj navedeni zadevi *SGL Carbon proti Komisiji* je Sodišče uvodoma poudarilo, da lahko Komisija pri izvajanju smernic o načinu določanja glob, naloženih zaradi kršitev pravil o konkurenci²², uporabi metodo izračuna, ki upošteva različne elemente fleksibilnosti ob upoštevanju zgornje meje prometa, ki je določena v členu 15(2) Uredbe št. 17²³. Med drugim je izpostavilo ustaljeno sodno prakso, v skladu s katero je upoštevanje oteževalnih okoliščin pri določitvi zneska globe v skladu s pristojnostjo Komisije, da zagotovi skladnost ravnanja podjetij s pravili konkurence. Po drugi strani pa Komisija pri določanju zneska globe, ki ga naloži podjetju, ni dolžna upoštevati njegovega finančnega primanjkljaja, saj bi priznanje take obveznosti vodilo h konkurenčno nepravičnemu preferiranju podjetij, ki so najmanj prilagojena razmeram trga. Sodišče je v tej zadevi poleg tega potrdilo, da navedena zgornja meja 10 % iz člena 15(2) Uredbe št. 17 velja le za končni znesek globe, ki je naložena zaradi kršitve pravil konkurence, in da ta člen zato ne prepoveduje Komisiji, da na različnih stopnjah izračuna pride do vmesnega zneska, ki je nad to mejo, če je končni znesek globe ne presega. Na koncu je Sodišče na podlagi svoje sodne prakse, v skladu s katero pristojnosti Komisije na podlagi člena 15(2) Uredbe št. 17 vključujejo določitev datuma za plačilo globe in datuma, ko začnejo teči zamudne obresti in določitev njihove stopnje ter nazadnje podrobnosti za izvedbo odločbe, podrobneje določilo, da je Komisija upravičena, da izbere izhodiščno obrestno mero, ki je višja od običajne povprečne tržne obrestne mere, kot jo ponuja povprečni posojilodajalec, kjer je to potrebno, da se prepreči zavlačevanje pri plačilu globe. V zgoraj navedeni zadevi *Komisija proti SGL Carbon AG* je Sodišče uporabilo svojo sodno prakso, v skladu s katero je zmanjšanje globe na podlagi obvestila o ugodni obravnavi²⁴ mogoče utemeljiti le, kadar se lahko posredovane informacije in, splošneje, ravnanje zadevnega podjetja v tej zvezi šteje kot dokaz resničnega duha njegovega sodelovanja, in razsodilo, da kot izraz tega duha sodelovanja ni mogoče šteti ravnanja podjetja, ki je na vprašanje Komisije odgovorilo pomanjkljivo in neresnično, čeprav k temu ni bilo zavezano. V zgoraj navedeni zadevi *Showa Denko proti Komisiji* je Sodišče tudi opozorilo, da se globa za kršitev pravil konkurence lahko izračuna z vključitvijo dejavnika

²² Obvestilo Komisije z naslovom „Smernice o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 in členom 65(5) Pogodbe ESPJ“ (UL 1998, C 9, str. 3).

²³ Uredba Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prva Uredba o izvajanju členov [81] in [82] Pogodbe (UL 1962, 13, str. 204).

²⁴ Obvestilo o nenalaganju ali zmanjševanju glob v primerih kartelov (UL 1996, C 207, str. 4).

odvračilnosti in da se pri ovrednotenju tega dejavnika upošteva veliko število dejavnikov in ne zgolj poseben položaj zadevnega podjetja.

Na tem področju je treba na koncu opozoriti še na eno sodbo, predvsem zato, ker potrjuje odločitev Sodišča v zadevi *Courage* (sodba z dne 20. septembra 2001 v zadevi *Courage in Crehan*, C-453/99, Recueil, str. I-6297). V združenih zadevah *Manfredi in drugi* (sodba z dne 13. julija 2006, od C-295/04 do C-298/04, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče namreč opozorilo, da je vsakdo upravičen do uveljavljanja ničnosti omejevalnega sporazuma ali ravnanja, ki ga člen 81 ES prepoveduje, ker člen 81(1) ES povzroča neposredne učinke v odnosih med posamezniki in za zadevne posameznike ustvarja pravice, ki jih morajo nacionalna sodišča varovati, ter da lahko, če med tem sporazumom in povzročeno škodo obstaja vzročna zveza, zahteva odškodnino za to škodo. V zvezi s tem je tudi opozorilo, da mora v primeru neobstoja pravil Skupnosti s tega področja notranji pravni sistem vsake države članice določiti podrobna pravila glede izvrševanja te pravice, vključno s tistimi glede uporabe pojma „vzročne zveze“, pod pogojem, da ta pravila niso manj ugodna od tistih, ki se nanašajo na podobne tožbe na podlagi nacionalnega prava (načelo enakovrednosti), in da v praksi ne onemogočijo ali močno otežijo izvrševanje pravic, ki jih daje pravni red Skupnosti (načelo učinkovitosti).

Na področju državnih pomoči je zlasti vredno omeniti pet zadev. Sodišče je imelo pri njih priložnost potrditi svojo sodno prakso in razjasniti določena, tudi raznolika vprašanja, kot so pojem podjetja v okviru člena 87(1) ES, definicija pojma pomoči oziroma uporaba načela varstva upravičenih pričakovanj ter vloga nacionalnih sodišč pri izvajanju sistema nadzora nad državnimi pomočmi. V zadevi *Cassa di Risparmio di Firenze in drugi* (sodba z dne 10. januarja 2006, C-222/04, ZOdl., str. I-289) je Corte suprema di cassazione (Italija) Sodišču predložilo več vprašanj za predhodno odločanje glede združljivosti davčnega sistema, ki velja za subjekte, nastale po lastninjenju bank v italijanskem javnem sektorju, in natančneje glede združljivosti davčnega sistema, ki velja za bančne sklade, ki so nadomestili tradicionalne hranilnice, s pravom Skupnosti. Sodišče je v odgovor na prvi vprašanji in na podlagi ustaljene sodne prakse glede pojma „podjetje“ v okviru konkurenčnega prava in pojma „gospodarska dejavnost“ presodilo, da je subjekt, ki z nadzornim deležem v družbi dejansko izvaja ta nadzor tako, da neposredno ali posredno sodeluje pri njenem upravljanju, treba šteti, kot da sodeluje pri gospodarski dejavnosti, ki jo opravlja odvisno podjetje, in ga je zato v tem smislu treba opredeliti kot „podjetje“ v smislu člena 87(1) ES. Iz tega je sklepalo, da je kot „podjetje“ v smislu te določbe in torej subjekt, za katerega veljajo pravila Skupnosti o državnih pomočeh, treba opredeliti tudi bančni sklad, ki ima nadzor nad kapitalom bančne družbe, katerega ureditev zajema pravila, ki kažejo na nalogo, ki presega zgolj vlaganje kapitala s strani vlagatelja, in omogočajo uresničevanje nadzornih funkcij, kot sta spodbujanje in finančna podpora, ter tako ponazarjajo obstoj institucionalne in funkcionalne zveze med bančnimi skladi in bančnimi družbami. Ob upoštevanju vloge, ki jo je nacionalni zakonodajalec zaupal bančnim skladom na področjih, ki so v javnem interesu in so družbeno koristna, je Sodišče kljub temu skrbno razlikovalo med enostavnim plačilom prispevkov v nepridobitne subjekte in dejavnostjo, ki se neposredno opravlja na teh področjih. Sodišče je pravila Skupnosti o državnih pomočeh uporabilo le v drugem primeru in hkrati poudarilo, da kadar bančni sklad, ki je sam dejaven na področjih, ki so v javnem interesu in so družbeno koristna, izkorišča pooblastilo, ki mu ga je podelil nacionalni zakonodajalec za izvrševanje finančnih, nepremičninskih in premičninskih poslov, da bi uresničil cilje, ki so mu določeni, sme ponujati blago ali storitve na trgu v konkurenci z

drugimi izvajalci in ga je zato treba šteti za podjetje in morajo tako zanj veljati pravila Skupnosti o državnih pomočeh. V odgovoru na tretje vprašanje je Sodišče, potem ko je poudarilo, da je pojem pomoči splošnejši od pojma subvencije in da ukrep, s katerim javni organi določenim podjetjem priznajo davčno oprostitvev, ki, čeprav ne zajema prenosa državnih sredstev, upravičence postavlja v ugodnejši finančni položaj kot druge davčne zavezanca, pomeni državno pomoč v smislu člena 87(1) ES, prav tako razsodilo, da lahko oprostitvev odtegljaja na dividende, ki pripadejo bančnim skladom, ki so imetniki deležev bančnih družb in ki zasledujejo izključno dobrodelne, vzgojne, izobraževalne, študijske in znanstveno raziskovalne namene, ustreza taki opredelitvi.

V združenih zadevah *Belgija in Forum 187 proti Komisiji* (sodba z dne 22. junija 2006, C-182/03 in C-217/03, še neobjavljena v ZOdl.) sta Kraljevina Belgija in asbl Forum 187, organ, ki zastopa centre za usklajevanje v Belgiji, predlagala razglasitev ničnosti Odločbe 2003/757/ES²⁵, zlasti ker Kraljevini Belgiji ni dovolila niti začasne odobritve podaljšanja statusa centra za usklajevanje tistim centrom, ki so ta status imeli 31. decembra 2000. Glede utemeljenosti enega od tožbenih razlogov, ki sta jih navajali tožeči stranki, in sicer kršitev načela varstva upravičenih pričakovanj, je Sodišče opozorilo, da je Komisija, če ni prevladujočega javnega interesa, s tem ko ni hkrati z razveljavitvijo ureditve predvidela začasnih ukrepov, ki naj bi varovali upravičena pričakovanja gospodarskega subjekta v pravu Skupnosti, kršila hierarhično višjo pravno normo. Poleg tega je presodilo, da sta načeli varstva upravičenih pričakovanj in enakosti hkrati kršeni z odločbo Komisije, s katero se v nasprotju s prej navedenimi presojami nalaga odprava posebne davčne sheme iz razloga, ker gre za državno pomoč, ki ni združljiva s skupnim trgovino, ne da bi bili določeni prehodni ukrepi v korist subjektov, katerih potrditev, ki je brez težav obnovljiva in nujna za koriščenje te sheme, se je iztekla sočasno ali kmalu po njeni vročitvi, vendar pa se ne nasprotuje temu, da potrditve, ki so na ta dan še nerešene, veljajo še več let, saj lahko zgoraj omenjeni subjekti, ki se v kratkem roku ne morejo prilagoditi spremembam zadevne sheme, v vsakem primeru počakajo na to, da jim Komisija z odločbo, s katero spremeni prejšnje presoje, odobri potreben čas, da dejansko upoštevajo to spremenjeno presojo, in da nikakršen neovrgljiv javni interes ne nasprotuje temu, da se jim odobri potreben čas.

V zadevi *Portugalska proti Komisiji* (sodba z dne 6. septembra 2006, C-88/03, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče obravnavalo predlog Portugalske republike za razglasitev ničnosti Odločbe 2003/442/ES²⁶. Sklicujoč se na ustaljeno sodno prakso, v skladu s katero pojem državne pomoči ne vključuje državnih ukrepov, ki uvajajo razlikovanje med podjetji, kadar to razlikovanje izhaja iz narave ali ureditve davčnega sistema, v katerega sodijo, je Sodišče najprej odločilo, da je ukrep, ki ustvarja izjemo od uporabe splošnega davčnega sistema, mogoče upravičiti le v primeru, ko lahko zadevna država članica dokaže, da ta ukrep neposredno izhaja iz temeljnih ali usmerjevalnih načel davčnega sistema, in v tej zvezi natančneje določilo, da je treba razlikovati med cilji, določenimi za posebni davčni režim, ki so zunaj sistema, in mehanizmi, ki so lastni samemu davčnemu sistemu in so potrebni za uresničitev teh ciljev. Potem ko je Sodišče opozorilo, da je določitev referenčnega okvira

²⁵ Odločba Komisije 2003/757/ES z dne 17. februarja 2003 o shemi pomoči, ki jo je Belgija uveljavila za centre za usklajevanje s sedežem v Belgiji (UL L 282, str. 25).

²⁶ Odločba Komisije 2003/442/ES z dne 11. decembra 2002 o delu ureditve glede prilagoditve nacionalnega davčnega sistema posebnostim Avtonomne regije Azorov, ki zadeva znižanje stopnje davka na dohodek (UL L 150, str. 52).

bistvena, kadar je treba preveriti, ali je ukrep selektiven, je med drugim presodilo, da tega referenčnega okvira ni treba nujno opredeliti v mejah ozemlja zadevne države članice in da lahko tako v položaju, ko regionalni ali lokalni organ pri izvrševanju pristojnosti, ki so dovolj avtonomne glede na osrednjo oblast, določi davčno stopnjo, ki je nižja od nacionalne stopnje in ki se uporablja le za podjetja na zadevnem ozemlju v njegovi pristojnosti, upoštevni pravni okvir za presojo selektivnosti davčnega ukrepa omejimo na zadevno geografsko ozemlje, kadar samoupravna poddržavna tvorba, zlasti zaradi svojega statusa in pristojnosti, opravlja temeljno vlogo pri opredelitvi političnega in gospodarskega okolja, v katerem delujejo podjetja, ki so prisotna na ozemlju v njegovi pristojnosti. Da bi lahko šteli, da je bila odločitev, sprejeta v podobnih okoliščinah, sprejeta pri izvrševanju dovolj avtonomnih pristojnosti, mora po presoji Sodišča to odločitev najprej sprejeti regionalni ali lokalni organ, ki ima na ustavni ravni politični in upravni status, ki je ločen od osrednje vlade. Dalje, morala bi biti sprejeta, ne da bi osrednja vlada lahko neposredno posegla v njeno vsebino. Nazadnje, finančnih posledic znižanja nacionalne stopnje obdavčitve, ki se uporablja za podjetja v regiji, ni mogoče nadomestiti s pomočjo ali subvencijami iz drugih regij ali osrednje vlade.

V zadevi *Laboratoires Boiron* (sodba z dne 7. septembra 2006, C-526/04, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče obravnavalo dve vprašanji za predhodno odločanje, ki ju je Cour de cassation (Francija) predložilo v okviru spora o „prispevku“, ki ga člen 12 zakona št. 97-1164 z dne 19. decembra 1997 o financiranju socialnega varstva za leto 1998 (člen L-245-6-1 francoskega zakona o socialni varnosti) uvaja v breme farmacevtskih laboratorijev iz naslova njihove prodaje zdravil na debelo, ki ga nosilec zdravstvenega zavarovanja povrne in ga grosisti-distributerji ne krijejo in o katerega drugih vidikih se je Sodišče že opredelilo v sodbi *Ferring* (sodba z dne 22. novembra 2001, C-53/00, Recueil, str. I-9067). Sodišče je v odgovor na prvo vprašanje, pri čemer se je sklicevalo na svojo sodno prakso *Banks* (sodba z dne 20. septembra 2001, C-390/98, Recueil, str. I-6117), v skladu s katero se zavezanci za plačilo dajatve, zato da bi se izognili njenemu plačilu ali da bi dosegli njeno vračilo, ne morejo sklicevati na to, da oprostitev plačila, ki jo uživajo druga podjetja, pomeni državno pomoč, presodilo, da to drži le, kadar gre za oprostitev splošne dajatve v korist nekaterih subjektov, in da je položaj povsem drugačen, kadar gre za dajatev, za plačilo katere je zavezana le ena od dveh kategorij subjektov v konkurenčnem položaju. V takem primeru neenakomerne zavezanosti za dajatev je Sodišče namreč menilo, da lahko pomoč izhaja iz dejstva, da druga kategorija gospodarskih subjektov, ki ji z dajatvijo obdavčena kategorija neposredno konkurira, ni zavezana za plačilo omenjene dajatve in da zato v sistemu, v katerem obstajata dve neposredno konkurenčni poti distribucije zdravil in v katerem je cilj neobdavčenje grosistov-distributerjev z dajatvijo na neposredno prodajo, predvsem ponovno uravnoteženje pogojev konkurence med distribucijskimi potmi za zdravila, ki so po mnenju zakonodajalca izkrivljene zaradi obstoja obveznosti javne službe, ki veljajo samo za grosiste-distributerje, sama dajatev na neposredno prodajo, in ne katerakoli oprostitev, ločena od nje, pomeni zadevni ukrep pomoči. Iz tega je sklepalo, da je treba priznati, da se lahko farmacevtski laboratorij, ki je zavezanec za ta prispevek, zato da bi prejel povračilo dela izplačanega zneska, ki ustreza gospodarski ugodnosti, ki so jo neupravičeno prejeli grosisti-distributerji, sklicuje na to, da dejstvo, da grosisti-distributerji niso zavezanci za plačilo tega prispevka, pomeni državno pomoč. V tem pogledu je Sodišče v odgovor na drugo vprašanje, sklicujoč se na svojo sodno prakso o procesni avtonomiji, ki, če na tem področju ni pravil Skupnosti, nacionalnim pravnim redom prepušča, da zagotovijo zaščito pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi neposrednega učinka prava

Skupnosti, in postavlja dvojno omejitev v zvezi z nujnostjo spoštovanja načel ekvivalence in učinkovitosti, odgovorilo, da pravo Skupnosti ne nasprotuje uporabi predpisov nacionalnega prava, ki povračilo obveznega prispevka, kot je dajatev, ki je obravnavana v postopku v glavni stvari, pogojuje z dokazom, ki ga mora predložiti vlagatelj zahteve za povračilo, da ugodnost, ki jo imajo grosisti-distributerji od tega, da se jih ne obravnava kot zavezanca za ta prispevek, presega dodatne stroške, ki jih nosijo za izpolnjevanje obveznosti javne službe, ki jim jih nalaga nacionalna ureditev, in zlasti, da vsaj en od pogojev, opredeljenih v sodbi „Altmark“²⁷, ni izpolnjen.

Sodišče je v zadevi *Transalpine Ölleitung in Österreich* (sodba z dne 5. oktobra 2006, C-368/04, še neobjavljena v ZOdl.) obravnavalo predlog Verwaltungsgerichtshof (Avstrija) za sprejetje predhodne odločbe o razlagi zadnjega stavka člena 88(3) ES in tako lahko potrdilo ter natančneje določilo več vidikov vloge nacionalnih sodišč pri izvajanju sistema nadzora nad državnimi pomočmi, posebej v primeru pomoči, ki je bila nezakonita, ker je bila dodeljena ob kršitvi obveznosti priglasitve, določene v tej določbi, vendar jo je Komisija z odločbo naknadno razglasila za združljivo s skupnim trgom. V skladu z ustaljeno sodno prakso je Sodišče po eni strani presodilo, da je zadnji stavek člena 88(3) ES treba razlagati tako, da morajo nacionalna sodišča varovati pravice posameznikov v primeru mogoče kršitve prepovedi izvedbe pomoči s strani nacionalnih organov, preden Komisija sprejme odločitev o njihovi odobritvi, in poudarilo, kot je to pred kratkim storilo v sodbi *Air Liquide Industries Belgium* (sodba z dne 15. junija 2006, C-393/04 in C-41/05, še neobjavljena v ZOdl.), da morajo pri tem nacionalna sodišča v celoti upoštevati interes Skupnosti, ki jim prepoveduje sprejetje ukrepa, katerega edini učinek bi bila razširitev kroga upravičencev pomoči. Po drugi strani je Sodišče opozorilo, da odločba Komisije o razglasitvi pomoči, ki ni bila priglašena, za združljivo s skupnim trgom, ne vodi do naknadne pridobitve veljavnosti izvršilnih aktov, ki so neveljavni, ker so bili sprejeti v nasprotju s prepovedjo iz te določbe, saj bi bil v nasprotnem primeru okrnjen neposredni in polni učinek zadnjega stavka člena 88(3) ES in bi bili kršeni interesov posameznikov, ki jih morajo varovati nacionalna sodišča. V zvezi s tem po presoji Sodišča ni pomembno, da se v odločbi Komisije pojasni, da slednja svojo presojo zadevne pomoči opira na obdobje pred njenim sprejetjem oziroma da je bila vloga za povračilo vložena pred sprejetjem odločbe o razglasitvi pomoči za združljive s skupnim trgom ali po njem, ker se je ta vloga nanašala na nezakonito stanje, ki je izhajalo iz dejstva, da ni bilo priglasitve. Sodišče je na koncu opozorilo na svojo sodno prakso, v skladu s katero morajo nacionalna sodišča zagotoviti posameznikom, ki se lahko sklicujejo na kršitev obveznosti priglasitve, v skladu z nacionalnim pravom, da bodo sprejela vse ustrezne ukrepe, tako glede veljavnosti aktov o izvedbi ukrepov pomoči kot glede izterjave finančne pomoči, odobrene ob kršitvi te določbe ali morebitnih začasnih ukrepov, in razsodilo, da lahko v skladu z možnostmi, ki jih ponuja nacionalno pravo, in pravnimi sredstvi, ki jih določa, nacionalno sodišče glede na posamezen primer upravičencem odredi povračilo nezakonite pomoči, čeprav jo je Komisija naknadno razglasila za združljivo s skupnim trgom, oziroma odloči o zahtevi za povrnitev škode, ki je nastala zaradi nezakonitosti takega ukrepa.

²⁷ Sodba z dne 24. julija 2003 v zadevi *Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, Recueil, str. I-7747).

Približevanje zakonodaje in enotnost zakonodaj

Sodišče se je na tem področju moralo ukvarjati z različnimi elementi zakonodaje Skupnosti.

V zgoraj navedeni zadevi *International Air Transport Association in drugi* je Sodišče o vprašanju, ali je člen 6 Uredbe št. 261/2004²⁸ v zvezi s pravicami letalskih potnikov skladen z Montrealsko konvencijo, presodilo, da so ukrepi pomoči in oskrbe potnikov v primeru velike zamude letov, ki so predvideni v tem členu, standardizirani in takojšnji ukrepi za nadomestilo škode, ki ne preprečujejo, da bi zadevni potniki, če bi jim ta zamuda povzročila tudi pravno priznano škodo, lahko vložili tudi tožbe za nadomestilo navedene škode pod pogoji, določenimi z Montrealsko konvencijo. Sodišče je še odločilo, da je bila obveznost obrazložitve spoštovana, ker Uredba podaja bistveni cilj, ki ga želijo doseči institucije, in da zato ni mogoče zahtevati, da za vsako izmed tehničnih odločitev poda obrazložitev. Glede spoštovanja načela sorazmernosti, ki je splošno načelo prava Skupnosti in zahteva, da morajo biti ukrepi, ki se izvajajo na podlagi predpisov Skupnosti, primerni za uresničitev zastavljenega cilja in ne smejo prekoračiti okvirov, potrebnih za njegovo doseganje, je Sodišče razsodilo, da ukrepi pomoči, oskrbe in plačila odškodnine potnikom, ki so določeni s to uredbo, niso očitno neprimerni glede na zastavljeni cilj normodajalca Skupnosti, ki je izboljšanje varstva potnikov, katerih let je odpovedan ali katerih let ima veliko zamudo. Glede načela enakega obravnavanja je Sodišče menilo, da obveznosti iz te uredbe niso neveljavne, čeprav naj take obveznosti ne bi veljale za druge načine prevoza. Različni načini prevoza namreč niso zamenljivi in potnik, čigar let je odpovedan ali čigar let ima veliko zamudo, je v objektivno drugačnem položaju kot potnik, ki uporablja drug način prevoza. Sicer so si škode, ki jo utrpijo potniki letalskih prevoznikov ob odpovedi ali veliki zamudi letov, podobne, in sicer ne glede na to, s katerimi letalskimi družbami so sklenili pogodbo, in nimajo zveze s politikami cen. Zato je treba vse letalske družbe obravnavati enako.

Dve sodbi zadevata Direktivo 85/374²⁹ in sta posebej zanimivi. Prva se nanaša na možnosti prenosa odgovornosti proizvajalca na dobavitelja, druga pa na čas, ko je bil proizvod dan v promet. V zadevi *Skov in Bilka* (sodba z dne 10. januarja 2006, C-402/03, ZOdl., str. I-199) je bilo Sodišču zastavljeno vprašanje, ali navedena direktiva nasprotuje nacionalni ureditvi, po kateri dobavitelj neomejeno odgovarja za objektivno odgovornost proizvajalca v smislu te direktive. Ker je ugotovilo, da ta vzpostavlja objektivno odgovornost, ki jo nalaga proizvajalcu, in skuša doseči popolno uskladitev glede vprašanj, ki jih ureja, je Sodišče sklenilo, da je določitev kroga odgovornih oseb treba šteti za taksativno. Ker navedena direktiva določa odgovornost dobavitelja, le če proizvajalca proizvoda ni mogoče identificirati, je nacionalna ureditev, ki določa, da dobavitelj za proizvode z napako odgovarja neposredno oškodovancem, ta krog odgovornih oseb razširila in zato ni dopustna. Glede, nasprotno, krivdne odgovornosti proizvajalca je Sodišče razsodilo, da ista direktiva ne nasprotuje nacionalnemu pravilu, po katerem dobavitelj neomejeno

²⁸ Uredba (ES) št. 261/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o določitvi skupnih pravil o odškodnini in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov ter o razveljavitvi Uredbe št. 295/91 (UL L 46, str. 1).

²⁹ Direktiva Sveta 85/374/EGS z dne 25. julija 1985 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako (UL L 210, str. 25).

odgovarja za krivdno odgovornost proizvajalca, ker ureditev iz te direktive ne izključuje uporabe drugih ureditev pogodbene ali nepogodbene odgovornosti, če te temeljijo na različnih podlagah, kot na primer na garanciji za skrite napake ali na krivdi.

V zadevi *O'Byrne* (sodba z dne 9. februarja 2006, C-127/04, ZOdl., str. I-1313) je šlo prvič za vprašanje, v katerem trenutku je mogoče šteti, da je proizvod dan v promet, ker je zastaralni rok pravic oškodovanca deset let od trenutka, ko je bil proizvod dan v promet, in drugič za to, ali je mogoče eno stranko nadomestiti z drugo, kadar je tožba zmotno vložena proti družbi, ki ni resnični proizvajalec proizvoda. Sodišče je presodilo, da je proizvod dan v promet takrat, ko je prišel iz postopka izdelave proizvajalca in je vstopil v postopek trženja, v katerem je v določeni obliki ponujen javnosti, da ga uporabi ali potroši. Ni pomembno, ali proizvajalec proizvod proda neposredno uporabniku oziroma potrošniku in ali je bila ta prodaja opravljena prek enega ali več členov distribucijske verige. Če je eden od členov distribucijske verige tesno povezan s proizvajalcem, je posledica te povezave to, da je mogoče šteti, da je ta enota dejansko vključena v postopek izdelave zadevnega proizvoda, tako da če je tožba vložena proti družbi, za katero se zmotno šteje, da je proizvajalec proizvoda, je nacionalno pravo tisto, ki določi pogoje, pod katerimi se lahko ena stranka nadomesti z drugo, pri čemer zagotovi, da se spoštuje področje uporabe *ratione personae* navedene direktive, medtem ko je določitev kroga odgovornih oseb taksativna.

Na področju primerjalnega oglaševanja je Sodišče v zadevi *Lidl Belgium* (sodba z dne 19. septembra 2006, C-356/04, še neobjavljena v ZOdl.) podalo razlago Direktive 84/450³⁰. Sodišče je o vprašanju zakonitosti dveh posebnih oblik primerjalnega oglaševanja, ki obe temeljita na primerjavi cen, vendar pa v reklamnem sporočilu ni natančneje določeno, katero je primerjano blago, niti ustrezne cene, razsodilo, da navedena direktiva ne nasprotuje temu, da se primerjalno oglaševanje nanaša skupno na izbor proizvodov dnevne potrošnje, ki jih tržita obe konkurenčni verigi velikih trgovin, če oba navedena izbora obsegata posamezne proizvode, ki – gledano po parih – posamezno izpolnjujejo zahtevo primerljivosti, ki jo postavlja ta direktiva. Poleg tega zahteva, da oglas „objektivno primerja“ značilnosti zadevnega blaga, ne zajema tega, da so primerjani proizvodi in cene, in sicer tako proizvodi in cene oglaševalca kot celota proizvodov in cen njegovih konkurentov, izrecno in izčrpno naštetih v oglasnem sporočilu. Značilnosti tega blaga morajo vseeno biti „preverljive“, kar velja za njegovo ceno in za splošno raven cen verige velikih trgovin za njen izbor primerljivih proizvodov in za znesek prihrankov, ki jih lahko ustvari potrošnik, ki take proizvode kupuje pri eni in ne pri drugi od teh verig. Če elementi primerjave, na katerih temelji omemba značilnosti, niso naštetih v primerjalnem oglasu, mora oglaševalec zlasti v vednost naslovnikom tega sporočila navesti, kje in kako se lahko ti brez težav seznanijo s temi elementi, da bi preverili njihovo pravilnost ali bi jo dali preveriti. Primerjalno oglaševanje, ki hvali splošno raven nižjih cen oglaševalca v primerjavi s cenami njegovih glavnih konkurentov, pri čemer se je primerjava nanašala na vzorec proizvodov, je lahko zavajajoče v treh primerih: če iz reklamnega sporočila ni razvidno, da se je primerjava nanašala samo na tak vzorec in ne na vse proizvode oglaševalca, če reklamno sporočilo ne podaja elementov izvedene primerjave oziroma naslovnika ne informira o viru informacij, pri katerem je taka identifikacija na voljo, ali če reklamno sporočilo vsebuje skupinsko sklicevanje na razpon prihrankov, ki jih lahko

³⁰ Direktiva Sveta 84/450/EGS z dne 10. septembra 1984 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o zavajajočem oglaševanju, kot je bila spremenjena z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 97/55 z dne 6. oktobra 1997 (UL L 250, str. 17).

ustvari potrošnik, ki nakupuje pri oglaševalcu in ne pri njegovih konkurentih, ne da bi individualiziralo splošne ravni cen, ki jih zaračunava vsak od navedenih konkurentov, in zneska prihrankov, ki jih je mogoče ustvariti z nakupi pri oglaševalcu in ne pri katerem od njegovih konkurentov.

V zadevi *Mostaza Claro* (sodba z dne 26. oktobra 2006, C-168/05, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče moralo podati razlago Direktive 93/13³¹. O vprašanju, ali sme nacionalno sodišče, ki je prejelo predlog za razveljavitev arbitražne odločbe, ki ni bila ugodna za potrošnika in je bila izdana v arbitražnem postopku, ki je določen s pogojem v naročniški pogodbi za storitve mobilne telefonije, ki ga je treba šteti za nedovoljenega, temu predlogu ugoditi, čeprav se potrošnik pred arbitrom ni skliceval na to nedovoljenost, je Sodišče presodilo, da je treba navedeno direktivo razlagati tako, da zajema tudi to, da nacionalno sodišče presoja ničnost arbitražnega dogovora in odločbo razveljavi iz razloga, ker navedeni arbitražni dogovor vsebuje nedovoljeni pogoj, tudi če potrošnik te ničnosti ni uveljavljal v okviru arbitražnega postopka, ampak samo v okviru tožbe za razveljavitev.

Na področju avtorske pravice in sorodnih pravic je Sodišče v zadevi *SGAE* (sodba z dne 7. decembra 2006, C-306/05, še neobjavljena v ZOdl.) pojasnilo pojem „priobčenje javnosti“ v smislu člena 3(1) Direktive 2001/29³², ki za avtorje uvaja izključno pravico, da dovolijo ali prepovejo tako priobčenje svojih del. Sodišče je na vprašanje Audiencie Provincial de Barcelona (Španija) v okviru spora med SGAE, špansko organizacijo za upravljanje avtorskih pravic, in hotelsko družbo moralo med drugim ugotoviti, ali navedeni pojem pokriva oddajanje programa prek televizijskih sprejemnikov, ki so nameščeni v hotelskih sobah. Z razlago zadevne določbe Direktive 2001/29 glede na mednarodno pravo, ki želi v tem primeru na ravni Skupnosti izvršiti Bernsko konvencijo za varstvo književnih in umetniških del z dne 24. julija 1971 in Pogodbo Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (SOIL) o avtorski pravici z dne 20. decembra 1996, je Sodišče uporabilo celostni pristop. Ugotovilo je, da so morebitni televizijski gledalci teh del ne le stranke, ki so nastanjene v sobah, in stranke, ki so navzoče v drugih prostorih hotela in imajo na voljo televizijski sprejemnik, temveč tudi vsakokratne stranke hotela. To pomeni veliko oseb, ki jih je mogoče šteti za javnost v smislu Direktive 2001/19. Sodišče je zato štelo, da čeprav namestitev televizijskih sprejemnikov v hotelskih sobah sama po sebi ne pomeni priobčitve javnosti, pa to nasprotno velja za distribucijo signala strankam hotela prek teh televizijskih sprejemnikov. Poleg tega ni pomembno dejstvo, da so sobe zasebne.

Znamke

Na področju prava znamk se zadržimo pri sodbi, izdani v zadevi *Bovemij Verzekeringen* (sodba z dne 7. septembra 2006, C-108/05, še neobjavljena v ZOdl.), v kateri je natančneje določeno, katero ozemlje je treba upoštevati za presojo, ali je znak pridobil razlikovalni učinek z uporabo

³¹ Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL L 95, str. 29).

³² Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL L 167, str. 10).

v smislu člena 3(3) Direktive 89/104³³ v državi članici ali v skupini držav članic, ki imajo skupno zakonodajo o znamkah, kot je v obravnavanem primeru Beneluks (ki je v skladu s sodno prakso Sodišča izenačen z državo članico). Sodišče je presodilo, da je za presojo o tem, ali razlogov za zavrnitev, ki so naštetih v členu 3(1), od (a) do (d), navedene direktive, ni treba uporabiti, ker je bil pridobljen razlikovalni učinek z uporabo na podlagi njenega člena 3(3), upošteven zgolj položaj, ki vlada na tistem delu ozemlja zadevne države članice, kjer so bili ugotovljeni razlogi za zavrnitev. Posledično uporaba izjeme od razlogov za zavrnitev iz člena 3(3) iste direktive predpostavlja, da je znamka z uporabo pridobila razlikovalni učinek na vsem delu ozemlja države članice ali na vsem delu ozemlja Beneluksa, na katerem obstaja razlog za zavrnitev. Če gre za znamko, ki je sestavljena iz ene ali več besed uradnega jezika zadevne države članice, in razlogi za zavrnitev obstajajo le v enem od njenih jezikovnih območij, je treba dalje ugotoviti, da je znamka pridobila razlikovalni učinek v celotnem jezikovnem območju. Ker znak, ki je bil obravnavan v tem primeru (EUROPOLIS), vsebuje nizozemski izraz (polis), je treba upoštevati tisti del Beneluksa, v katerem se govori nizozemsko.

Obdavčitev

Na tem področju je bila v eni zadevi obravnavana prepoved notranjih diskriminatornih davkov, v treh zadevah pa ureditev Skupnosti davka na dodano vrednost.

V združenih zadevah *Nádasdi* (sodba z dne 5. oktobra 2006, C-290/05 in C-333/05, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče za nezdružljivega s pravom Skupnosti razglasilo madžarski davek na registracijo, ker s tem, da se uporablja za rabljena vozila, uvožena iz drugih držav članic, ne da bi se upoštevalo zmanjšanje njihove vrednosti, ta vozila bremeni bolj kot enakovrstna rabljena vozila, ki so že bila registrirana na Madžarskem in ki so bila že obdavčena z istim davkom ob prvi registraciji. Sodišče je s preučitvijo zadevnega davka glede na prepoved notranjih diskriminatornih davkov na izdelke, ki izvirajo iz drugih držav članic, ki je določena v členu 90 ES, primerjalo učinke navedenega davka v zvezi z rabljenimi vozili, uvoženimi iz druge države članice, z davki, ki bremenijo istovrstno vozilo iz Madžarske. Ugotovilo je, da to vozilo, od katerega je bil plačan davek glede na stanje novega vozila, s časom izgubi del tržne vrednosti in da se znesek davka, ki je vštet v preostalo vrednost vozila, sorazmerno zmanjša. Nasprotno je vozilo določenega modela, letnika, kilometrine in drugih podobnih lastnosti, ki je bilo kupljeno rabljeno v drugi državi članici, predmet davka, ne da bi bil ta sorazmerno zmanjšan glede na zmanjšanje vrednosti vozila, tako da je bolj obdavčeno. Sodišče je iz tega sklepalo, da člen 90 ES nalaga, naj se upošteva zmanjšanje vrednosti rabljenih vozil, ki so predmet davka.

V zadevi *Stichting Kinderopvang Enschede* (sodba z dne 9. februarja 2006, C-415/04, ZOdl., str. I-1385) se je Sodišče izreklo o oprostitvi davka na dodano vrednost (v nadaljevanju: DDV) za dejavnosti v javnem interesu, ki so določene v členu 13(A)(1)(g) in (h) Šeste direktive 77/388³⁴, in sicer za dejavnosti, ki so tesno povezane s socialnim skrbstvom in

³³ Prva direktiva Sveta 89/104/EGS z dne 21. decembra 1988 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z blagovnimi znamkami (UL 1989, L 40, str. 1).

³⁴ Šesta direktiva Sveta 77/388/EGS z dne 17. maja 1977 o usklajevanju zakonodaje držav članic o prometnih davkih – Skupni sistem davka na dodano vrednost: enotna osnova za odmero (UL L 145, str. 1), kot je bila spremenjena z Direktivo Sveta 95/7 z dne 10. aprila 1995 (UL L 102, str. 18).

socialnovarstvenim delom ter varstvom otrok ali mladine. V obravnavanem primeru so bile vprašljive storitve, ki jih opravlja nepridobitna organizacija kot posrednik med osebami, ki iščejo oziroma ponujajo storitev varstva otrok. Sodišče je menilo, da je oprostitev DDV za tako dejavnost vezana na tri pogoje, ki jih preverja nacionalno sodišče. Prvič, sama storitev varstva otrok, ki jo opravijo varuške kot glavno transakcijo, s katero je dejavnost organizacije tesno povezana, mora izpolnjevati pogoje za oprostitev, predvsem merilo „dobrodelnosti“, ki mora biti priznано osebi, ki opravlja storitev. Dalje morajo biti storitve, ki jih opravlja zadevna ustanova kot posrednik, nujne za storitve varstva otrok v smislu, da mora biti posledica izbire in izobraževanja varuš s strani organizacije storitev takega značaja in kakovosti, da ne bi bilo mogoče dobiti enakovredne storitve brez pomoči tega posrednika. Na koncu temeljni namen teh storitev ne sme biti ta, da organizacija pridobi dodatni prihodek z opravljanjem transakcij, ki neposredno konkurirajo transakcijam komercialnih podjetij, ki so zavezana plačilu davka.

V zadevah *University of Huddersfield in Halifax in drugi* (sodbi z dne 21. februarja 2006, C-223/03, ZOdl., str. I-1751, in C-255/02, ZOdl., str. I-1609) je Sodišče razglasilo, da so na področju davka na dodano vrednost transakcije dobave blaga ali storitev in gospodarska dejavnost v smislu omenjene Šeste direktive, kadar izpolnijo objektivna merila, na katerih temeljijo ti pojmi. S pridržkom primerov davčne utaje je vprašanje, ali je zadevna transakcija izvedena z edinim ciljem pridobiti davčno ugodnost, popolnoma nepomembna. Sodišče je na podlagi vprašanj, ki so bila zastavljena v zgoraj navedeni zadevi *Halifax in drugi*, vseeno lahko dodalo, da se načelo prepovedi zlorabe, to je transakcij, ki se ne izvedejo v okviru normalnih komercialnih transakcij, ampak samo z namenom z zlorabo pridobiti ugodnosti, predvidene s pravom Skupnosti, uporablja tudi na področju DDV. Posledično davčni zavezanec ne more odbiti plačanega vstopnega davka, kadar transakcije, na katerih temelji ta pravica, pomenijo zlorabo. V zvezi s tem je Sodišče natančneje odločilo, da obstoj zlorabe na področju DDV predpostavlja izpolnitev dveh pogojev. Po eni strani morajo imeti sporne transakcije za rezultat pridobitev davčne ugodnosti, katere dodelitev bi nasprotovala cilju, ki ga te določbe zasledujejo, čeprav so bili pogoji, predvideni v Šesti direktivi in nacionalni zakonodaji, ki prenaša to direktivo, formalno izpolnjeni. Po drugi strani bi moralo tudi iz vrste objektivnih dejavnikov izhajati, da imajo sporne transakcije za temeljni cilj pridobiti davčno ugodnost, ker prepoved zlorabe ni upoštevna, kadar bi sporne transakcije lahko imele drug temelj.

V tem kontekstu dalje opozarjamo na tretjo sodbo, ki je bila izdana istega dne v zadevi *BUPA Hospitals in Goldsborough Developments* (sodba z dne 21. februarja 2006, C-419/02, ZOdl., str. I-1685), v kateri je Sodišče presodilo, da se člen 10(2), drugi pododstavek, Šeste direktive, ki določa, da obveznost obračuna davka nastane takrat, kadar se plačilo izvrši, ne da bi bilo blago dobavljeno ali storitev opravljena, ne uporablja za plačila na račun, izvršena za dobave blaga ali za storitve, ki še niso jasno opredeljene.

V zadevi *Banca popolare di Cremona* (sodba z dne 3. oktobra 2006, C-475/03, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče presodilo, da je italijanski regionalni davek na proizvodne dejavnosti (v nadaljevanju: IRAP) združljiv s Šesto direktivo 77/388, zlasti z njenim členom 33, ki državam članicam prepoveduje uvedbo ali ohranitev davčnih sistemov, ki imajo značaj prometnega davka. Da je prišlo do tega sklepa, je Sodišče primerjalo značilnosti tega davka z značilnostmi DDV. V tej zvezi je ugotovilo, da je IRAP davek, ki se izračuna od neto vrednosti proizvodnje podjetja v danem obdobju (razlika med „vrednostjo proizvodnje“ in „stroški proizvodnje“),

ki vključuje elemente, ki niso v neposredni zvezi z dobavami blaga ali opravljenimi storitvami kot takimi. IRAP torej v nasprotju z DDV ni v nesorazmerju s ceno dobavljenega blaga ali opravljenih storitev. Dalje je Sodišče izpostavilo, da vsi davčni zavezanci nimajo možnosti, da bi prevalili, ali v celoti prevalili zadevno davčno breme, tako da ta davek ni zasnovan, da bi se prevalil na končnega potrošnika, medtem ko DDV bremeni le končnega potrošnika in je popolnoma nevtralen do davčnih zavezancev, vpletenih v proizvodnem in distribucijskem procesu pred fazo dokončne obdavčitve, ne glede na število opravljenih transakcij. Ker tako IRAP nima vseh bistvenih značilnosti DDV, ni davek, ki ima značaj prometnega davka v smislu člena 33(1) Šeste direktive, in ta določba ne nasprotuje njegovi ohranitvi.

Socialna politika

Direktiva 93/104 o določenih vidikih organizacije delovnega časa je bila središče treh zadev, medtem ko je bila prepoved diskriminacije med delavci in delavkami vsebina četrte zadeve³⁵, okvirni sporazum o delu za določen čas pa predmet pete zadeve.

V zadevi *Federatie Nederlandse Vakbeweging* (sodba z dne 6. aprila 2006, C-124/05, ZOdl., str. I-3423) je bilo Sodišču zastavljeno vprašanje, ali je možnost plačila neizrabljenih dni minimalnega letnega dopusta, ki so bili sešteti v prejšnjih letih, v nasprotju s členom 7(2) Direktive 93/104. Presodilo je, da je to določbo treba razlagati tako, da nasprotuje temu, da nacionalna določba med trajanjem pogodbe o zaposlitvi ponuja možnost, da se letni dopust v smislu člena 7(1) navedene direktive, ki ni bil izrabljen v določenem letu, v naslednjem letu nadomesti z denarnim nadomestilom. Sodišče je namreč odločilo, da je treba pravico do plačanega letnega dopusta vsakega delavca šteti za zlasti pomembno načelo socialnega prava Skupnosti, od katerega so odstopanja mogoča in ki ga morajo pristojni nacionalni organi izvajati samo v mejah, izrecno navedenih v sami direktivi. Ta direktiva zajema pravilo, na podlagi katerega lahko delavec izkoristi dejanski počitek v skrbi po učinkoviti zaščiti svoje varnosti in zdravja, ker njen člen 7(2) omogoča, da se minimalni letni dopust nadomesti z denarnim nadomestilom le ob prenehanju delovnega razmerja.

Sodišče se je v zadevah *Robinson-Steele in drugi* (sodba z dne 16. marca 2006, C-131/04 in C-257/04, ZOdl., str. I-2531) izreklo o tem, ali je regres za letni dopust, ki je v skladu z lokalno kolektivno pogodbo sestavljen iz dela plače, ki je delavcu izplačana iz naslova opravljenega dela, ne da bi delavec iz tega naslova poleg plačila za opravljeno delo prejel dodatno plačilo, v skladu s členom 7(1) Direktive 93/104. Sodišče je jasno ugotovilo, da člen 7 navedene direktive nasprotuje temu, da je regres za minimalni letni dopust v smislu te določbe izplačan obročno med ustreznim enoletnim delom in izplačan skupaj s plačilom za opravljeno delo in ni izplačan iz naslova določenega obdobja, v katerem je delavec dejansko vzel dopust.

V zadevi *Komisija proti Združenemu kraljestvu* (sodba z dne 7. septembra 2006, C-484/04, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče odločilo v postopku tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti.

³⁵ Direktiva Sveta 93/104/ES z dne 23. novembra 1993 o določenih vidikih organizacije delovnega časa (UL L 307, str. 18), kot je bila spremenjena z Direktivo 2000/34 z dne 22. junija 2000 (UL L 195, str. 41).

Država članica na podlagi Direktive 93/104, ki je bila spremenjena z Direktivo 2003/34, ne izpolni obveznosti, če za delavce, pri katerih zaradi posebnih značilnosti izvajane dejavnosti dolžina delovnega časa ni odmerjena ali vnaprej določena ali jo lahko določijo delavci sami, uporabi odstopanje od določenih pravil o pravici do počitka, in če ne sprejme ukrepov, potrebnih za izvajanje pravic do dnevnega in tedenskega počitka delavcev. Polni učinek pravic, ki jih delavcem podeljuje navedena direktiva, nujno obsega obveznost držav članic, da zagotovijo spoštovanje pravice do dejanskega počitka. Država članica, ki po prenosu določa pravico do počitka delavcev in ki v smernicah v zvezi z uresničevanjem omenjenih pravic, naslovljenih na delodajalce in delavce, navaja, da delodajalec vendarle ni dolžan paziti na to, da delavci dejansko uživajo te pravice, ne zagotavlja spoštovanja minimalnih pravil iz iste direktive in njenega bistvenega cilja. Te smernice lahko s tem, da dopuščajo razlago, da čeprav delodajalci delavcem ne morejo preprečiti tega počitka, niso zavezani ukrepati v smeri, da bi delavci tako pravico dejansko izvršili, odvzamejo bistvo pravicam, ki jih določata člena 3 in 5 navedene direktive, in niso skladne z namenom te direktive, v skladu s katero je minimalni čas počitka nujno potreben za zaščito varnosti in zdravja delavcev.

V zadevi *Cadman* (sodba z dne 3. oktobra 2006, C-17/05, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče podalo razlago člena 141 ES in natančneje opredelilo sodbo *Danfoss* (sodba z dne 17. oktobra 1989, 109/88, Recueil, str. 3199) po navedbi, da lahko uporaba merila delovne dobe povzroči slabše obravnavanje delavk kot delavcev, in ugotovilo, da delodajalcu ni treba posebej utemeljiti uporabe tega merila. Sodišče je potrdilo, da ker je merilo delovne dobe na splošno ustrezno za doseg legitirnega cilja, da se nagradijo pridobljene izkušnje, ki delavcu omogočajo boljše izvajanje njegovih nalog, v primeru uporabe tega merila pri določitvi plačil za enako delo ali za delo enake vrednosti pride do razlik med delavkami in delavci, ki se jih primerja, delodajalcu ni treba posebej dokazati, da je uporaba tega merila glede zadevnega delovnega mesta ustrezna za doseg navedenega cilja, razen če delavec predloži dokaze, ki lahko v zvezi s tem vzbudijo resen dvom. Delodajalec mora potemtakem dokazati, da to, kar velja na splošno, in sicer da se z delovno dobo povečujejo izkušnje in da le-te delavcu omogočajo boljše izvajanje nalog, velja tudi v primeru obravnavnega delovnega mesta. Če je za določitev plačila uporabljen sistem razvrščanja delovnih mest, ki temelji na oceni dela, ki ga je treba opraviti, ni treba dokazati, da je posamezen delavec v upoštevni obdobju pridobil izkušnje, ki mu omogočajo boljše opravljanje njegovega dela. Nasprotno, treba je objektivno upoštevati naravo dela, ki ga je treba opraviti.

V zadevi *Adeneler in drugi* (sodba z dne 4. julija 2006, C-212/04, še neobjavljena v ZOdl.) je bilo Sodišče pozvano, naj poda razlago določb 1 in 5 Okvirnega sporazuma o delu za določen čas, sklenjenega 18. marca 1999, ki je v prilogi k Direktivi 1999/70/ES o okvirnem sporazumu o delu za določen čas, sklenjenem med ETUC, UNICE in CEEP³⁶. Na podlagi ugotovitve, da navedeni okvirni sporazum ne določa splošne obveznosti držav članic, da predvidijo spremembo pogodb o zaposlitvi za določen čas v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, je Sodišče presodilo, da je veriženje pogodb o zaposlitvi za določen čas, ki bi temeljilo zgolj na okoliščini, da je tako veriženje predvideno s splošno zakonsko ali podzakonsko določbo države članice, v nasprotju z določbo 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma. Nasprotno pojem „objektivni razlogi“ v smislu navedene določbe, ki

³⁶ Direktiva Sveta 1999/70/ES z dne 28. junija 1999 o okvirnem sporazumu o delu za določen čas, sklenjenem med ETUC, UNICE in CEEP (UL L 175, str. 43).

upravičujejo obnovitev verižnih pogodb ali razmerij za določen čas, zahteva, naj bo uporaba te posebne vrste delovnih razmerij, kot jo določajo nacionalni predpisi, upravičena s konkretnimi elementi, ki so povezani z zadevno dejavnostjo in s pogoji njenega izvajanja. Enako so v nasprotju s tem sporazumom nacionalni predpisi, ki določajo, da zgolj pogodbe o zaposlitvi ali delovna razmerja za določen čas, med katerimi časovni presledek ni daljši od 20 delovnih dni, štejejo za „zaporedna“ v smislu navedene določbe. Taka določba je škodljiva za pomen, namen in polni učinek okvirnega sporazuma, ker dovoljuje negotovo zaposlovanje delavcev za nekaj let, ker naj v praksi delavec največkrat ne bi imel druge izbire, kot da v okviru verige pogodb, ki so ga vezale na delodajalca, sprejme prekinitve 20 delovnih dni. Nazadnje navedeni sporazum nasprotuje uporabi nacionalnih predpisov, ki samo v javnem sektorju absolutno prepovedujejo, da bi zaporedne pogodbe o zaposlitvi za določen čas, ki so imele dejansko namen pokriti „stalne in trajne potrebe“ delodajalca in ki jih je treba šteti za zlorabe, prešle v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas.

Sodelovanje na civilnem in sodnem področju

Sodišče je na tem področju moralo razložiti Bruseljsko konvencijo iz leta 1968 in Uredbo št. 1346/2000 o postopkih v primeru insolventnosti.

V okviru Protokola z dne 3. junija 1971 glede razlage Sodišča Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah³⁷ se je Sodišče izreklo o obsegu pravila o izključni pristojnosti, ki je določeno v členu 16, točka 4, v zvezi s spori zaradi registracije ali veljavnosti patenta. V zadevi *GAT* (sodba z dne 13. julija 2006, C-4/03, še neobjavljena v ZOdl.) je Sodišče odločalo o vprašanju, ali se pristojnost sodišča države pogodbenice, v kateri je bila prijava za deponiranje oziroma registracijo vložena, se je izvedla ali se je na podlagi mednarodne konvencije štela za izvedeno, nanaša na vse spore zaradi registracije ali veljavnosti patenta, ne glede na to, ali je bilo vprašanje postavljeno s tožbo ali z ugovorom, ali pa samo na spore, v katerih je bilo vprašanje postavljeno s tožbo. V smislu teleološke razlage člena 16, točka 4, navedene konvencije je Sodišče sklenilo, da se mora izključna pristojnost, ki jo predpisuje ta določba, uporabljati ne glede na procesni okvir, v katerem se postavi vprašanje registracije ali veljavnosti patenta, bodisi da gre za tožbo ali ugovor bodisi da se to vprašanje postavi ob uvedbi postopka ali v njegovi poznejši fazi. Ta rešitev pravzaprav omogoča zagotovilo, da se obveznost določenega pravila o pristojnosti ne obide, da se ohrani predvidljivost pravil o pristojnosti, določenih s Konvencijo, in da se izključi nevarnost nasprotujočih si sodnih odločb.

V zadevi *Eurofood IFSC* (sodba z dne 2. maja 2006, C-341/04, ZOdl., str. I-3813) je Sodišče podalo pomembne napotke v zvezi z Uredbo št. 1346/2000 o postopkih v primeru insolventnosti³⁸. Sodišče je v njej predvsem pojasnilo pojem „center glavnih interesov“ dolžnika, ki določa pristojnost sodišč za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti in ki se pri družbi domneva, da je to registrirani sedež, dokler se ne dokaže nasprotno. Če imata družba mati in njena hčerinska družba registriran sedež v dveh različnih državah članicah,

³⁷ UL 1975, L 204, str. 28.

³⁸ Uredba Sveta (ES) št. 1346/2000 z dne 29. maja 2000 o postopkih v primeru insolventnosti (UL L 160, str. 1).

se določitev središča glavnih interesov hčerinske družbe tako kaže kot posebej pomembno v ureditvi določanja pristojnosti sodišč držav članic, ki jo vzpostavlja Uredba (v tem primeru je šlo za irsko hčerinsko družbo italijanske družbe Parmalat). Po ugotovitvi, da v tej ureditvi obstaja posebna sodna pristojnost za vsakega dolžnika, ki je pravno ločen subjekt, je Sodišče menilo, da se za zagotovitev pravne varnosti in predvidljivosti pri določanju pristojnega sodišča domneva v korist registriranega sedeža lahko ovrže le, če je na podlagi dejstev, ki so objektivna in jih tretje osebe lahko preverijo, mogoče ugotoviti resnično stanje, ki je drugačno od tistega, ki ga odraža lokacija omenjenega registriranega sedeža. Sodišče je v tej zvezi navedlo primer družbe „poštni nabiralnik“, ki naj na ozemlju svojega sedeža ne bi opravljala nobene dejavnosti. Nasprotno poudarja, da samo dejstvo, da družba mati, ustanovljena v drugi državi članici, nadzoruje ali lahko nadzoruje poslovne odločitve družbe, ne zadostuje, da bi se ovrгла domneva. Poleg tega je v sodbi *Eurofood IFSC* razsojeno, da načelo vzajemnega zaupanja izključuje, da sodišča države članice preverijo pristojnost sodišča države, v kateri je bil uveden glavni postopek v primeru insolventnosti.

Policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah

Sodišče je v dveh zadevah za sprejetje predhodne odločbe podalo razlago člena 54 Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma, ki določa načelo *non bis in idem* v okviru policijskega in sodnega sodelovanja v kazenskih zadevah in je natančneje pojasnilo, da je pojem „ista dejanja“ treba razumeti v smislu te določbe.

V zadevi *Van Esbroeck* (sodba z dne 9. marca 2006, C-436/04, ZOdl., str. I-2333) je Sodišče po ugotovitvi – da je navedeno načelo treba uporabiti v kazenskem postopku, ki je bil v državi pogodbenici uveden za dejanja, za katera je bil obdolženec že obsojen v drugi državi pogodbenici, čeprav Konvencija o izvajanju Schengenskega sporazuma ob razglasitvi omenjene sodbe v tej državi še ni veljala, pod pogojem, da je veljala v zadevnih državah pogodbenicah takrat, ko je sodišče v drugem postopku presoјalo pogoje za uporabo načela *ne bis in idem* – presodilo, da se mora člen 54 Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma razlagati tako, da je po eni strani upoštevno merilo za uporabo omenjenega člena merilo istovetnosti dejanj v smislu obstoja celote med seboj neločljivo povezanih dejanj, ne glede na pravno kvalifikacijo teh dejanj ali pravno zavarovanega interesa, in da je po drugi strani treba kaznivi dejanji izvoza in uvoza istih prepovedanih drog, ki sta preganjani v različnih državah pogodbenicah te konvencije, načeloma šteti za „ista dejanja“ v smislu člena 54, za dokončno presojo o tem pa so pristojna nacionalna sodišča.

V zadevi *Van Straaten* (sodba z dne 28. septembra 2006, C-150/05, še neobjavljena v ZOdl.), v kateri je bilo postavljeno podobno vprašanje, na katerega je bil dan enak odgovor, je Sodišče natančneje določilo, da se načelo *non bis in idem* uporablja za odločbo sodnih organov države pogodbenice, na podlagi katere je obtoženec pravnomočno oproščen zaradi pomanjkanja dokazov.